

Дрогобицький державний педагогічний університет
імені Івана Франка
Кафедра теорії та методики фізичного виховання і спорту

Олександр Логвиненко

ДІЯЛЬНІСТЬ ФІЗКУЛЬТУРНО-ОЗДОРОВЧИХ І СПОРТИВНИХ КЛУБІВ

Тексти лекцій для студентів
другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності 014 Середня освіта (Фізична культура)

**Дрогобич
2024**

УДК 796.035(075.8)

Л 69

*Рекомендовано до друку вченою радою Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка
(протокол № 6 від 27 червня 2024 р.)*

Рецензенти:

Калічак Ю. Л. – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка;

Герасименко С. Ю. – кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент, завідувач кафедри теорії та методики фізичної культури та спорту Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка.

Відповідальний за випуск: Лук'янченко М.І. – доктор педагогічних наук, професор, кафедри теорії та методики фізичного виховання і спорту, декан факультету здоров'я людини і природничих наук Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка.

Логвиненко О.Б.

Л 69: Діяльність фізкультурно-оздоровчих і спортивних клубів :
навчально-методичний посібник. Дрогобич : Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, 2024.
100 с.

Посібник написаний відповідно до програми навчальної дисципліни «Діяльність фізкультурно-оздоровчих і спортивних клубів» для підготовки фахівців другого (магістерського) рівня вищої освіти, спеціальності 014 Середня освіта (Фізична культура), затвердженої вченою радою Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка.

У ньому розкриваються історичні аспекти розвитку клубної діяльності у фізкультурно-спортивній сфері. Аналізуються завдання, види та організація роботи фізкультурно-оздоровчих і спортивних клубів у сучасних умовах.

Посібник призначений студентам факультету здоров'я людини та природничих дисциплін (денної і заочної форм навчання), а також фахівцям сфери фізичної культури і спорту та всім, хто цікавиться проблемами фізичного виховання дітей і молоді.

© О. Логвиненко, 2024
© ДДПУ, 2024

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА.....	4
ЛЕКЦІЯ 1. Клубна діяльність у галузі фізкультури і спорту як історичний процес.....	6
ЛЕКЦІЯ 2. Клуб як сучасна форма організації фізкультурної діяльності.....	23
ЛЕКЦІЯ 3. Завдання і технологія діяльності фізкультурно-оздоровчих і спортивних клубів у навчально-виховній сфері....	31
ЛЕКЦІЯ 4. Організація діяльності спортивного клубу на базі закладу вищої освіти.....	42
ЛЕКЦІЯ 5. Організація діяльності фізкультурно-оздоровчих і спортивних клубів серед населення за місцем проживання та у трудових колективах.....	48
ЛЕКЦІЯ 6. Особливості організації діяльності футбольного спортивного клубу.....	59
ЛЕКЦІЯ 7. Підприємницька діяльність сучасного спортивного клубу.....	64
СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ.....	77
ПРЕДМЕТНИЙ ПОКАЖЧИК.....	84
ДОДАТКИ	

ПЕРЕДМОВА

Фізична культура – важлива галузь і сфера діяльності держави. Закон України «Про фізичну культуру і спорт» [19] вбачає її завданнями зміцнення здоров'я, розвиток фізичних, морально-вольових якостей, інтелектуальних здібностей людини, сприяння формуванню у громадян країни, зокрема, у дітей і молоді, навичок та потреб у ЗСЖ.

Держава формує відповідну політику у цій сфері, здійснює фінансове, матеріально-технічне, кадрове, нормативно-правове, інформаційне та інші види забезпечення діяльності галузі. Важливу роль у здійсненні цих завдань відіграє навчально-виховна та наукова діяльність.

Фахівці, що працюють над виконанням завдань розвитку фізичної культури і спорту, повинні бути добре обізнаними зі змістом, формами і методами виховання фізичної культури учнівської та студентської молоді, технологіями формування здорового способу життя у всього населення.

Однією із форм розвитку фізичної культури є фізкультурно-оздоровчі та спортивні клуби, а їх різновидом ті, що, відповідно до законодавчих актів та урядових постанов, створюються у закладах освіти різного рівня та в територіальних громадах.

Заклади вищої освіти, відповідно до державних вимог, повинні постійно працювати над підвищенням якості підготовки вчителів фізичної культури різних рівнів. Високою компетентністю та професіоналізмом мають відзначатися у своїй діяльності і магістри фізичної культури. Саме на це спрямоване вивчення навчальної дисципліни «Діяльність фізкультурно-оздоровчих і спортивних клубів», що передбачено навчальним планом для підготовки магістрів зі спеціальності «Фізична культура».

Мета лекційного курсу – сформувати у майбутніх магістрів необхідний рівень знань, умінь та навичок, а також здатностей,

визначених навчальною програмою. Вивчення цієї дисципліни забезпечить належний рівень загальної і спеціальної компетентності, а також сприятиме підвищенню якості професійної підготовки майбутніх фахівців.

Структура навчальної дисципліни охоплює сім лекційних тем, які розкривають різні аспекти організації та особливостей діяльності фізкультурно-оздоровчих і спортивних клубів.

ЛЕКЦІЯ 1

КЛУБНА ДІЯЛЬНІСТЬ У ГАЛУЗІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ ЯК ІСТОРИЧНИЙ ПРОЦЕС

План

1. Соціально-історичні умови виникнення та становлення фізкультурно-спортивних клубів.
2. Розвиток клубної діяльності у вітчизняній системі фізичної культури і спорту.
3. Суть міжнародного руху «Спорт для всіх» та роль у ньому фізкультурно-оздоровчих і спортивних клубів.
4. Досвід організації оздоровчої діяльності у зарубіжних країнах.

1. Соціально-історичні умови виникнення та становлення фізкультурно-спортивних клубів

У сучасних умовах звичним явищем у фізкультурно-спортивній сфері стала організація діяльності клубів, як об'єднань людей на ґрунті спільних спортивних інтересів. Фізкультурно-спортивні клуби виникли та поступово пройшли тривалий історичний шлях свого становлення і розвитку. Цей шлях був складним, інколи навіть дуже суперечливим. Але в результаті цього процесу спортивні клуби міцно увійшли у фізкультурно-спортивне життя різних народів і країн.

Перші клубні об'єднання почали з'являтися в Англії у XVI ст. На виникнення спортивних клубів, які почали створюватися пізніше, вплинуло чимало чинників. Серед них домінували розвиток промисловості й економічні процеси. Поступово створювалися умови для виникнення таких форм спортивної діяльності, в яких знайшло відображення нове ставлення до матеріальних благ і розваг. Такі зміни сприяли виникненню так званого «джентльменського спорту» – спорту багатих людей. Почали укладатися комерційні угоди, які спочатку обговорювалися

під час змагань з бігу, боксу, кінних змагань. Виникали закриті форми занять спортом: мисливські клуби, клуби верхової їзди, катання на ковзанах, яхт-клуби. Представники заможних верств суспільства почали все більше залучатися до фізичної активності та спортивних розваг [46].

Наприклад, у 1666 р. в одному із графств Англії був заснований перший клуб гравців у крикет (це командна гра з м'ячем). Завдання гравців – збити ворота суперника, що склалися зі стовпчиків з перекладинами. Захисник мав відбивати м'яч битою. Гравці клубів, які грали у крикет називалися, «джентльменами». Найбільшим авторитетом користувався «Клуб Марі Ле Бон». Саме його члени зафіксували правила гри у крикет, які залишаються еталоном і в наш час.

Політичний, економічний і культурний розвиток Англії у XVII ст. вплинули на розвиток спортивно-ігрової системи фізичного виховання, одним із розробників цієї якої був Томас Арнольд (1795–1842) – педагог, директор коледжу у місті Регбі. Він уважав, що процес фізичного виховання має сприяти формуванню самодіяльності, активності учнів, вмінню швидко орієнтуватися у ситуації, приймати рішення. Чинниками, які сприяли б таким результатам, на його думку, мають бути активні заняття різними видами спорту, іграми (футбол, регбі та ін.), плаванням, веслуванням тощо. Поширенню цих видів спорту сприяли спортивні клуби. Випускники коледжів підтримували зв'язок із спортивним клубом, а згодом створювали свої клуби для дорослих, проводили змагання [46].

Суттєве значення для розвитку спортивних клубів мали організація різноманітних спортивних товариств, розвиток і поширення нових видів спорту, створення міжнародних спортивних федерацій. Поступово утвердилися такі види спорту, як гімнастика, легка атлетика, футбол, плавання, бокс, веслування, їзда верхи, фехтування, лижний, ковзанярський спорт, баскетбол та інші. У 1742 р. створено перше у світі товариство фігурного катання на ковзанах – Единбурзький ковзанярський клуб. Умовами

прийому у члени англійських ковзанярських клубів були високі членські внески та вступні іспити. Серед різних видів іспитів була вимога проїхати повне коло на одному ковзані і перестрибнути через різні перешкоди [46].

У багатьох державах з метою розповсюдження спорту та проведення змагань, з-поміж іншого, і міжнародних, створювалися численні національні та міжнародні спортивні організації. Так, у 1881 р. постала Європейська спілка гімнастики; в 1892 р. – Міжнародна федерація веслування та Міжнародна спілка ковзанярського спорту. У 1897 р. виникла Міжнародна федерація гімнастики, в 1900 р. – Міжнародна федерація велосипедистів, у 1904 р. – Міжнародна федерація футбольних асоціацій (ФІФА), а в 1908 р. – Ліга хокею тощо.

У Німеччині в 1888 р. були створені робітничі спортивні групи (Берлін, Дрезден), у 1890 р. – робітничий спортивний клуб у Берліні, а в 1892 р. – Робітничий спортивно-гімнастичний союз.

У Чехії місцеві робітничі гімнастичні клуби почали організовуватися з 1895 р. У Великій Британії наприкінці 90-х рр. виникає робітничий велоклуб, а у Франції на початку ХХ ст. при національних спортивно-гімнастичних клубах поступово відкриваються самодіяльні робітничі спортивно-гімнастичні філії [46].

Створення клубів, товариств і федерацій було взаємопов'язаним процесом. Наприклад, в Англії, США, де спортивне життя було самостійною галуззю, біля його витоків стояли спортивні клуби (легкоатлетичні, футбольні, веслувальні, велосипедні), що у переважній більшості утворилися на основі незалежних спортивних об'єднань.

Доцільно відзначити і те, що зі створенням професійних спілок у спортивному русі почали виникати самостійні робітничі спортивні організації. На фабриках і заводах створювалися «підприємницькі спортивні клуби». На виникнення спортивних клубів впливали і військові аспекти суспільного розвитку (участь у війнах, боротьба за ринки збуту, військові міждержавні конфлікти

тощо). Спорт поступово почав використовуватися і в підготовці до військової служби. Цьому сприяли і клуби, особливо напіввійськових, напівспортивних організацій (наприклад, створена на початку ХХ ст. в Англії організація бойскаутів).

Загалом найбільш сприятливі і закономірно зумовлені умови для розвитку спортивних клубів за кордоном утворилися (як стверджується в науково-методичних посібниках С. Філя, Б. Трофим'яка та ін.) у другій половині ХІХ – поч. ХХ ст. [10; 48; 46].

Наведемо окремі приклади, зокрема:

- на початку ХІХ ст. в Англії почали масово зароджуватися шкільні спортивні клуби (Лондоні, Ітоні, Кембриджі тощо) на зразок клубу, створеного ректором коледжу в м. Регбі – Томасом Арнольдом (спортивні команди, організовані на основі самоуправління, впорядковані регулярні змагання, дотримання певних правил);

- у 1845 р. у Нью-Йорку був створений клуб «Нікербокер», до складу якого увійшли переважно студенти. Бейсбольна команда цього клубу брала активну участь у змаганнях з командами університетів;

- у 1867 р. в Лондоні був заснований Любительський атлетичний клуб. У його статуті було зафіксовано, що працівники фізичної праці, платний тренер, а також особи, що взяли плату за яке-небудь змагання в минулому, не можуть брати участь у змаганнях любителів;

- у 1857 р. було засновано перше об'єднання альпіністів, Лондонський «Альпійський клуб». З часом за його зразком почали діяти клуби в Австрії, Швейцарії, Італії, Німеччині;

- в Лондоні (1884) та у Нью-Йорку (1887) відкрилися перші рекреаційні клуби. Перший такий клуб на території ливарного заводу був побудований в м. Іллінойс, а потім у містах Філадельфія, Манчестер та Ліверпуль. Вони мали на меті забезпечення відпочинку на майданчиках для ігор, у парках, робітничих гуртожитках. З допомогою засобів фізкультури

передбачалося зміцнення здоров'я молоді, громадян, здійснення виховних завдань [46].

Виникнення спортивних клубів та прогрес у їхній діяльності був пов'язаний не тільки з названими умовами. Важливу роль у їхньому становленні відігравав розвиток науки про людину, її організм, функції, особливості фізіологічних процесів. Велике значення мали праці видатних педагогів про фізичне виховання та його роль у формуванні людини. Це ідеї чеського педагога Я.А. Коменського (1592–1670); Джона Локка (1632–1704) – видатного англійського філософа і педагога, теоретика фізичної культури джентльменів; Й.Г. Песталоцці (1746–1825) – швейцарського педагога; Гутс-Мутса (1759–1839), Г.А. Фіта (1763–1836) – представники німецької педагогічної теорії і практики.

Для обґрунтування шкільного фізичного виховання, діяльності клубів важливе значення мали теорії англійців Ч. Кінгслі (1819–1895) та Т. Арнольда (1795–1842). Перший обґрунтував фізичне виховання школярів на засадах спортивних та ігрових занять. Т. Арнольд на практиці перевіряв і розвинув теоретичний підхід, що спортивні заняття та ігри можуть впливати позитивно на формування молоді, якщо при цьому дотримуватися певних правил. Погляди Кінгслі і Арнольда дали суттєвий поштовх спортивному руху не тільки у закладах освіти, а й у позашкільній спортивній діяльності [46; 48].

Отже, розвиток клубної спортивної діяльності – це динамічний процес, який продовжувався декілька століть. Він здійснювався не тільки за кордоном, а й на нашому вітчизняному просторі, де мав свої особливості.

2. Розвиток клубної діяльності у вітчизняній системі фізичної культури і спорту

Клубна діяльність у фізкультурно-спортивній сфері розвивалася у минулому (XVII–XIX ст.) не тільки в Європі та інших країнах світу, а й у вітчизняному просторі – в Україні.

Спортивна діяльність у ХІХ ст. утверджувалася за зразком західних держав, тобто, переважно для заможних громадян. Вона розвивалася переважно у великих містах. Це стосувалося і організації клубів.

Найчастіше клуби очолювали (як почесні особи) банкіри, власники великих підприємств, компаній. Для молоді з числа простих робітників доступ у клуби був обмежений. Тільки талановиті спортсмени могли стати їхніми членами за допомогою спонсорів.

З 1885 р. почав розвиватися аматорський спорт з боротьби та важкої атлетики. Поступово створювалися товариства з фехтування, велоспорту, футболу, хокею. Починаючи з 1895 р., матчі стали систематичними.

Наприклад, у 1913 р. Харківська футбольна команда «Штурм» була прийнята до Харківської футбольної ліги; Львівський футбольний клуб СТ «Україна» почав орендувати поле велотреку для тренування і проведення футбольних матчів (ця оренда тривала до 1939 р.); Миколаївська футбольна ліга проводила футбольні матчі між Київським політехнічним інститутом, Миколаївським атлетичним клубом і Херсонським спортивним клубом.

Розвиток спортивного руху в Європі на початку ХХ ст. вплинув на розвиток спортивних товариств і клубів. Певні особливості мав розвиток клубної фізкультурної діяльності на західноукраїнських землях, які перебували у складі то Австро-Угорщини, то Польщі. Цей рух, окрім суто фізкультурно-спортивних завдань, мав ще й чітко визначену ідеологічну спрямованість – сприяв вихованню національної свідомості українців. Детально особливості фізичного виховання та спортивного руху в Західній Україні, зокрема клубної діяльності, розкриває дослідник Б.Є. Трофим'як [46]. Він відзначає, що у 1906–1914 рр. на західноукраїнських землях активно пропагувався спорт, засновувалися спортивні гуртки, товариства, клуби. Це було взагалі важливо, а особливо тому, що українці – учні, молодь які вчилися у польських чи німецьких гімназіях, належали і до

неукраїнських клубів. Велику роль у створенні українських спортивних об'єднань, гуртків, клубів відіграв Іван Боберський, який оволодів спеціальністю вчителя фізичної культури, глибоко вивчив закордонний досвід фізичного виховання та здійснював значну організаторську роботу з розвитку українського спорту та клубної діяльності.

Велике значення у цій сфері мала діяльність синів Івана Франка – Петра і Тараса, а також С. Гайдучка, С. Жарського, І. Чмоли, О. Тисовського та інших. Суттєву роль у фізкультурно-спортивному русі відігравало українське товариство «Сокіл», діяльність якого була особливо ефективною під керівництвом І. Боберського. Наприкінці ХІХ – поч. ХХ ст. український «Сокіл» був єдиним у Львові фізкультурним об'єднанням, яке прагнуло поєднувати фізичне виховання з духовним розвитком особистості. І. Боберський підготував на учительських курсах плеяду фахових учителів, які співпрацювали з «Соколом». Вони видавали навчальні посібники, організовували спортивні змагання, гуртки. Створювали вони і клуби серед шкільної, гімназичної, робітничої і сільської молоді [10].

Доцільно відзначити і плідну діяльність Українського спортивного клубу «Беркут», який з 1922 р. (у м. Перемишль) був одним із найкращих українських спортивних товариств на західноукраїнських землях. У 1927 р. у клубі заснуються волейбольні і баскетбольні секції. У 1929 р. 116 осіб закінчили курс катання на лижах. Велику увагу клуб відводив футболу, важкій атлетиці, тенісу, баскетболу, легкій атлетиці. На проведених у Перемишлі змаганнях (Х-ті «Запорозькі ігрища») «Беркут» переміг майже з усіх видів спорту, хоч на ігрищах були спортсмени зі Львова, Дрогобича, Стрия, Кракова [46].

У Дрогобичі в 1922 р. було засноване туристичне спортивне товариство «Підгір'я». У ньому розвивалися футбол, легка атлетика, настільний теніс. Діяла жіноча спортивна секція. У перші роки існування товариства в Дрогобичі було шість футбольних команд, скомплектованих за національною ознакою: три польські, дві єврейські і українська «Підгір'я». У 1932 р. «Підгір'я» прибрало

назву «Ватра». Клуб «Ватра» увійшов в історію спортивного руху Прикарпаття, оскільки зацікавив спортом українські кола Дрогобиччини [10].

На початку 30-х рр. ХХ ст. активною була діяльність Українського Спортивного Союзу (УСС). Це була українська спортивна установа на терені Польщі. Вона об'єднувала найбільшу кількість спортивних клубів, товариств краю. На кінець 1935 р. УСС об'єднував 122 спортивні клуби з дев'яти округів. Численним був Станіславський (тепер Івано-Франківський) округ, який налічував 22 спортивні клуби: у Перемишлі їх було 19, Львові – 17, Дрогобичі – 12, Рогатині – 11, Стрию та Коломиї – по 9. [10].

Спортивний клуб «Беркут» налічував тоді 178 осіб, спортивний клуб «Дністер» (м. Миколаїв) – 145, Український Студентський Спортивний Клуб (м. Львів) – 150, СК «Підгір'я» (м. Дрогобич) – 118 [10].

Велике значення мало відкриття та діяльність Карпатського лижного клубу, який на початку ХХ ст. мав назву «Карпатський Лещетарський Клуб». Ініціатором його заснування був професор Іван Боберський. Ще у 1908 р. він започаткував лижні змагання при академічній гімназії у Львові, у 1909 р. – вперше пройшов на лижах навколо Львова. Потім аналогічну прогулянку здійснив Петро Франко. Лижний спорт набуває популярності й поза межами Львова. У 1924 р. був затверджений статут клубу. Він мав право поширювати свою діяльність поза межі Львова – на Львівське, Станіславське, Тернопільське, Краківське воєводства. Клуб швидко розрісся, став центром лижного спорту краю. Були визначені три основні шляхи розвитку лижного спорту: а) розвиток як спорту; б) розбудова лижних спортивних баз; в) популяризація лижного спорту серед населення.

У 1927 р. (лютий) у Львові відбулися перші українські лижні змагання. Клуб проводив і підготовку тренерів-інструкторів з цього виду спорту, лижні мандрівки. Підтримку у проведенні лижних змагань надавали українські кооперативні та культурні організації. Вони готували і вручали нагороди (призи, особисті подарунки),

забезпечували транспорт, організовували суддівство, готували культурну програму змагань тощо. Керівництво клубу і спортивна громадськість постійно збирали кошти на придбання лижних баз у Карпатах. У 1933 р. було придбано першу лижну базу у селищі Славське (Перша українська лещетарська база). Члени клубу освоїли для заняття лижами гірські масиви, проклали траси околицями Славська, Ворохти. Ще у 1931 р. клубом були проведені гірськолижні змагання та стрибки з трампліна на горі Тростян біля с. Славське. На початку 1934 р. клуб лижників мав уже філії у Славську, Ворохті, Косові, Станіславі та інших містах. Усіх членів клубу було близько 300 осіб. [46].

Уперше в історії українського спорту протягом тижня (10–17 лютого) 1935 р. у Славську було проведено перші Запорізькі ігри. Програма охоплювала: біг на 18 і 8 км, стрибки з трампліна, слалом, естафету.

Карпатський Лещетарський клуб (з центром у Львові) за роки існування (неповні 15 років) перетворився на впливову громадську установу, став важливою складовою українського спортивного та загалом суспільного життя.

Згідно з даними за 1937 р., клуб об'єднував майже 20 філій, а у 22 містечках філії були у стадії організаційного завершення. Добре себе зарекомендувала і діяльність тенісного клубу «Львівський тенісний клуб». У 1933 р. у ньому налічувалося 54 члени. У його розпорядженні вже були власні тенісні корти, а у першості з тенісу у Львові (вересень 1932 р.) взяли участь 35 осіб, з-поміж яких були і жінки [10].

У загальному треба відзначити, що спортивні клуби почали відігравати важливу роль у фізичному загартуванні молоді і населення, відродженні народних традицій, формуванні національної свідомості. Але їхня діяльність в умовах австро-угорської і польської влади відбувалася у складних соціально-політичних умовах і не мала жодної державної підтримки (матеріальної, кадрової, науково-методичної) та зазнавала переслідувань.

3. Суть міжнародного руху «Спорт для всіх» та роль у ньому фізкультурно-оздоровчих і спортивних клубів

Аналіз клубної фізкультурної діяльності в Україні у сучасних умовах доцільно розглядати не ізольовано від міжнародного фізкультурно-спортивного руху, а в порівнянні вітчизняного досвіду із зарубіжною практикою фізкультурно-спортивної діяльності, звертаючи при цьому увагу на позитивну практику роботи зарубіжних спортивних клубів.

У зв'язку з цим зупинимося на таких питаннях: суть міжнародного руху «Спорт для всіх»; види сучасних зарубіжних оздоровчо-спортивних клубів та організація їхньої діяльності.

Обізнаність із сучасним зарубіжним досвідом різних країн стане у пригоді фахівцям оздоровчої фізичної культури України під час розв'язання різноманітних організаційних питань, за умови творчого підходу до його використання зі врахуванням вітчизняних національних традицій та сучасних потреб і можливостей.

«Спорт для всіх» – це девіз, який став гаслом діяльності одного зі структурних підрозділів новоствореного європейського економічного об'єднання під назвою Рада Європи (1949). Одним із напрямів цієї міжнародної організації стала розбудова культурного співробітництва європейських країн. Це співробітництво передбачало і спільний розвиток країнами Європи фізичного виховання та спорту в своїх країнах, для чого було розроблено і прийнято відповідну програму (1966) та обрано гасло «Спорт для всіх» [12].

Поступово цей напрям роботи перетворився на потужний міжнародний рух, а гасло стало його назвою. Спільною метою спортивного руху в усіх країнах Європи стало активне і масове залучення громадян різних країн до занять фізичною культурою і спортом. Такі заняття розглядались як чинник і ефективний засіб збереження і зміцнення здоров'я населення. Зусилля ініціаторів руху спрямовувались на формування у громадян потреби в заняттях фізичними оздоровчими вправами. Значна увага зверталась і на

розвиток активного відпочинку під час якого громадяни залучались до занять різними видами спорту (спортивних ігор, змагань тощо).

З часом в різних країнах накопичується позитивний досвід цього міжнародного фізкультурно-оздоровчого руху, розробляються програми його реалізації, а Рада Європи здійснює координуючу роль у цьому процесі. Головними функціями її діяльності у забезпеченні зміцнення і поширення руху стали:

- організаційна;
- консультативна;
- координаційно-інформаційна.

Змінювався та розширювався зміст діяльності Ради на підтримку і розвиток руху. Діяльність Ради складала:

- аналіз, систематизація та поширення між країнами накопиченої інформації;
- визначення стратегії подальшого розвитку руху;
- практична реалізація програм «Спорт для всіх»;
- обмін набутим досвідом [12; 16; 18].

Наступний важливий етап розвитку руху окреслила Європейська Хартія, яка більш чітко й узагальнено визначила (1975) важливі питання його діяльності:

- напрями роботи організацій різного підпорядкування;
- цілі та завдання діяльності;
- засоби, форми та методи їх досягнення.

Важливою особливістю цього періоду розвитку стала активізація діяльності як урядових, так і неурядових організацій з розробки різноманітних фізкультурно-спортивних проєктів та оздоровчих програм. Важко визначити сьогодні, які саме країни посіли лідерські позиції у цьому напрямі діяльності, оскільки фактично такі програми розроблялись в усіх країнах, які долучились до цього міжнародного руху.

Особливістю і водночас спільною характеристикою цих програм було те, що кожна країна при їх розробці враховувала особливості (рівень економічного розвитку, історичні і культурні традиції, характер соціальних проблем, стан і рівень здоров'я

населення, його окремих вікових і соціальних груп). Саме тому всі програми, з одного боку, мали спільні характеристики, а з іншого – могли суттєво відрізнятися від аналогічних програм інших країн тим, що враховували притаманні країні особливості.

Спільними для всіх програм були такі характеристики (вони були обов'язковими):

- державна підтримка з метою залучення найбільшої кількості учасників руху;
- варіативність і вибірковість передбачуваних у програмах занять;
- можливість індивідуалізації змісту і характеру занять та навантажень під час їх відвідування залежно від рівня фізичного розвитку конкретних учасників;
- забезпечення інформаційної складової, спрямованої на формування свідомого ставлення до необхідності збереження здоров'я та дотримання здорового способу життя;
- забезпечення фахово підготовленими кадрами з питань фізичної культури і спорту;
- систематичний контроль фахівців за станом фізичного розвитку, станом здоров'я людини і адекватним рівнем фізичних навантажень.

Це загальні, спільні характеристики проектів і програм, а далі ми зупинимось на розгляді конкретних і специфічних характеристиках, які були притаманні програмам різних країн як за змістом та способом реалізації, так і технологіями здійснення.

4. Досвід організації оздоровчої діяльності в зарубіжних країнах

Зупинимось на особливостях програм окремих країн, які активно долучились до руху «Спорт для всіх» і мають цікаві приклади його реалізації.

Розглянемо окремі приклади досвіду Бельгії, Великої Британії, Канади, Німеччини, Норвегії, США та Франції. Наголосимо, що

зарубіжний досвід здійснення оздоровчої діяльності вивчають й узагальнюють багато українських дослідників фізичної культури і спорту. До цих питань у своїх наукових працях неодноразово зверталися Т. Господарчук [12], О. Жданова і Л. Чеховська [18], О. Куц [26], О. Пангелова [36] та інші, констатуючи цікавий позитивний досвід у різних аспектах функціонування системи фізичної культури і спорту.

Наприклад у Бельгії науковці відзначають потужну роботу з поширення серед населення знань шляхом інноваційних форм роботи, мається на увазі що організатори не вдавались до традиційних бесід, лекцій, а практикували інтерактивні форми пропаганди цінності здоров'я та важливості занять спортом: залучення учнівської молоді до «мобільних бригад» з проведення фізкультурно-оздоровчих заходів; різноманітні конкурси (краща спортивна телепередача, найвище спортивне досягнення, краща творча робота на спортивну тематику – спортивний репортаж, повідомлення, стаття, твір тощо). Ще одна цікава риса бельгійського досвіду – акцент уваги на сім'ю та сімейні форми фізкультурно-спортивних занять, наприклад – комплекс сімейних видів занять з їзди на велосипеді, плаванні та ходьбі; комплекс вправ різної складності (розрахований на всіх членів сім'ї) або щоденні заняття бігом чи спортивною ходьбою, що одержали назву «сімейний кілометр» [12].

Цікавий досвід діяльності у межах руху «Спорт для всіх» нагромаджено у Великій Британії. Його головною особливістю було те, що запровадження руху здійснювалось в два етапи. Спочатку було здійснено різнобічне вивчення запитів громадян, їх інтересів і зацікавлень у спортивних заняттях. Населення інформували про спортивні осередки та їхню спеціалізацію на тому чи тому виді спорту тощо. Таке ретельне вивчення потреб дало позитивні результати – знання реальної картини потреб та бачення реального запиту на створення нових спортивних центрів і їхню спрямованість.

Науковці підкреслюють важливість участі державних органів влади у підтримці руху, зокрема в США. Наголошується, що в США центром, який взяв на себе роль координатора руху та поширення інформації про фізкультурно-спортивну діяльність різноманітних установ спортивно-оздоровчого спрямування (відпочинкових центрів, спортивних клубів тощо) стала Президентська Рада. Важливим напрямом державної політики країни є підтримка видавничої діяльності з питань фізичної культури і спорту та телепередач і телевізійних каналів, які спеціалізуються на спортивних програмах і популяризації серед населення країни занять фізичною культурою і спортом. Отже, можна стверджувати, що одним із пріоритетів державної політики США є «культ здоров'я» [18].

Ця проблема розглядається у державі не тільки в рамках пропаганди спорту серед населення, а й підтримується практичними кроками зокрема, значна увага в освітній політиці звертається на належну підготовку кадрів для цієї сфери – вчителів, тренерів, менеджерів, суддів спортивних змагань, організаторів дозвілля, спортивних інструкторів тощо. Прикладом такої політики є прийнятий Конгресом Закон «Про підготовку спеціалістів у галузі формування навичок здорового способу життя» (1985).

На різних рівнях управління державою створені та функціонують відповідні структурні підрозділи, які несуть відповідальність за належний рівень спортивно-оздоровчої роботи серед населення, а саме:

- Президентська Рада;
- державні департаменти освіти;
- державні агенції охорони здоров'я та активного відпочинку та інші.

До руху за здоровий спосіб життя в США долучаються як державні, так і напівдержавні установи, під керівництвом яких працює багато спортивних союзів, асоціацій, об'єднань (Національна асоціація активного відпочинку на виробництві; Американський союз здоров'я, фізичної підготовки й активного

відпочинку та багато інших). У країні функціонує багато спортивних клубів, які надають широкі можливості для занять улюбленим видом спорту. Характерною рисою останніх десятиліть є активне поширення діяльності приватних клубів та розробка оздоровчих програм на комерційній основі. З одного боку, це добре оскільки стає більш різноманітним набір послуг, але з іншого – виникає обмеження для значної частини дітей і молоді через неможливість оплачувати такі послуги [18].

Не менш цікавим для вивчення є досвід Німеччини, Нідерландів і Норвегії. До прикладу, у Німеччині та Норвегії значного поширення і популярності набула спортивно-оздоровча програма «Трімм». Її привабливість і популярність пояснюється тим, що вона складається із багатьох видів спортивної діяльності і передбачає такі види занять (на власний вибір людини): біг, їзда на велосипеді, футбол, туризм, плавання, стрільба, кеглі та інші. Але головна особливість програми полягає у тому, що з усіх запропонованих видів спорту передбачаються змагання, які приваблюють до занять багатьох охочих. Усі ці змагання особливі, тому що мають масовий характер і до них залучається надзвичайно велика кількість учасників, адже головна мета руху «Спорт для всіх» – його масовість [26].

Згадуючи принагідно Норвегію, доцільно сказати, що серед норвежців (на відміну від німців) найбільш популярними в структурі програми «Трімм» є змагання з лижних видів спорту, що цілком зрозуміло.

Спільним позитивним аспектом програми «Трімм» є те, що в усіх її змаганнях нема переможців і переможених. Є великий загальний учасників, де перемагають усі, оскільки всі зміцнюють своє здоров'я.

У Нідерландах було розроблено та впроваджено аналогічну програму під назвою «Sport Real» (справжній спорт), яка також передбачає організацію і забезпечення можливості активного спортивного масового відпочинку для всіх охочих. А у Фінляндії, окрім запровадження та розвитку своїх національних спортивних

програм, ще й прийняли Закон, яким введено вимогу забезпечити довкола кожного житлового комплексу побудову бігових доріжок не менше ніж 800 метрів завдовжки для забезпечення можливості громадянам щоденно займатись оздоровчим бігом [26].

Французький варіант реалізації спортивного масового руху виявився у створенні асоціації «Спорт для всіх», яка видає багато спортивної літератури, організовує тематичні виставки, публікує інформаційні буклети про різноманітні спортивні проєкти і програми, поширює інформацію про нові спортивні клуби, тижні спорту та інші види заходів спортивної спрямованості. Особливим аспектом у французькому варіанті реалізації завдань руху «Спорт для всіх» була реалізація спортивної програми, яка передбачала залучення до неї осіб віком від 5 до 73 років, що яскраво засвідчило реалізацію гасла – спорт для всіх.

Свої цікаві особливості організації руху є і в Канаді, де програма поширення занять фізичною культурою і спортом серед населення одержала назву «Тренуйтеся з нами». Вона передбачає не тільки добре продуману систему тренувань, але й проведення комплексу інших організаційних заходів (Тиждень здоров'я – щоденні змагання з бігу в яких бере участь певна категорія учасників та інші) [36].

Отже, запровадження масових форм спортивно-масової роботи, зокрема клубної діяльності у галузі фізичної культури і спорту, пройшли певний історичний шлях становлення. Чинники їхнього виникнення були різноманітними. У сучасних умовах закордонний досвід організації подібних форм масової і клубної роботи набули значного поширення і все активніше виконують, серед багатьох важливих завдань, оздоровчі та дозвіллеві функції.

Питання для самоконтролю

1. Коли виникли спортивні клуби за кордоном та які соціально-економічні умови впливали на їхній розвиток?

2. Які клуби були засновані першими? Яку роль відіграв Т. Арнольд у створенні клубів?
3. Назвіть коли та з якою метою створювалися у великих державах національні і міжнародні спортивні організації?
4. Назвіть конкретні приклади створення за рубежем спортивних клубів у другій половині ХІХ – поч. ХХ ст.
5. Чиї теоретичні обґрунтування мали значення для розвитку шкільного фізичного виховання та діяльності клубів?
6. Як розвивалася спортивна діяльність та організація клубів у ХІХ ст. на вітчизняному просторі?
7. Охарактеризуйте на конкретних прикладах особливості розвитку клубної фізкультурно-спортивної діяльності на західноукраїнських землях у ХІХ – поч. ХХ ст.
8. Розкрийте роль І. Боберського та інших відомих українських діячів у розвитку фізкультурно-спортивної та клубної діяльності.
9. Коли і ким було засновано міжнародний рух «Спорт для всіх»?
10. У чому полягає мета цього руху та особливості різних вимог до оздоровчих програм?
11. Охарактеризуйте досвід реалізації руху «Спорт для всіх».

Література

[10; 26; 36; 46; 47; 48]

ЛЕКЦІЯ 2

КЛУБ ЯК СЧАСНА ФОРМА ОРГАНІЗАЦІЇ ФІЗКУЛЬТУРНО-ОЗДОРОВЧОЇ ТА СПОРТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

План

1. Суть понять «клуб» та «клубна діяльність» у сфері фізичної культури.
2. Нормативно-правові засади організації клубів та їхньої діяльності.
3. Структура, права та принципи діяльності клубів.
4. Види клубів і критерії їхньої класифікації.

1. Суть понять «клуб» та «клубна діяльність» у сфері фізичної культури

Фізичне виховання особистості, формування її фізичної культури як власної якості здійснюється за допомогою різних організаційних форм фізкультурно-оздоровчої та спортивної діяльності: урочної, позакласної, позашкільної, за місцем проживання, шляхом проведення масових, групових та індивідуальних форм її реалізації.

До однієї з конкретних організаційних форм фізкультурно-оздоровчої та спортивної роботи з дітьми, молоддю, дорослим населенням у сучасних умовах соціального розвитку належать клуби.

Що треба розуміти під цим поняттям?

Відповідь на це дають словники і довідникові джерела. Звернемося до окремих з них, у яких подаються визначення цього поняття.

Український педагогічний словник пояснює, що клубні заклади в Україні – це «культурно-освітні установи, які організують дозвілля громадян, сприяють піднесенню їхнього загального рівня, розвитку творчих здібностей» [13, с. 166].

У державних документах можна зустріти і таке визначення: «Клуб – це суспільна організація, що добровільно об'єднує групи людей з метою спілкування, пов'язаного з різними інтересами, а також для відпочинку і розваг» [23, с. 68].

Оскільки інтереси громадян різноманітні, то й клубна діяльність передбачає розвиток і задоволення їхніх різних інтересів, в тому числі фізкультурно-оздоровчих, фізкультурно-спортивних.

Отже, фізкультурно-оздоровчі і спортивні клуби – це органічна частина всієї системи клубів, які існують в країні. Вони створюються для задоволення інтересів і потреб різних категорій населення щодо зміцнення здоров'я, гармонійного психофізичного розвитку, цікавого проведення дозвілля за допомогою засобів фізкультури і спорту, удосконалення спортивної майстерності, забезпечення спілкування на ґрунті спільних інтересів, розвитку фізичних здібностей, збагачення поінформованості з питань фізкультури і спорту тощо.

Класична модель спортивного клубу побудована на таких принципах:

- добровільне членство, намір отримати певні послуги, які відповідають інтересам людини;
- орієнтація на інтереси клубу;
- незалежність від третіх осіб – клуб як добровільне об'єднання не залежить від держави;
- демократичний підхід в ухваленні рішень – рівне право всіх учасників клубу прямо або опосередковано визначати зміст його діяльності;
- виконання частини роботи на добровільних засадах – окремі відвідувачі клубу виконують певні види роботи в клубі безкоштовно [1, с. 4].

Варто також наголосити, що в Україні велика кількість спортивних клубів існує у формі громадських об'єднань (громадських організацій).

Клуби належать до системи організацій сфери фізичної культури, які, відповідно до визначених цілей, здійснюють різні за змістом і напрямками види діяльності. Серед найбільш поширених

можна виділити навчальну, що здійснюється у спортивних центрах, школах. Є клуби, які основними видами своєї діяльності забезпечують підготовку спеціалістів для фізкультурно-оздоровчої галузі. А такі заклади, як спортивні комплекси або турбази та інші, забезпечують спортивним інвентарем та надають можливість кожному займатись улюбленим видом спорту.

Серед різноманітних фізкультурно-оздоровчих і спортивних установ та організацій виділяють дві великі групи – державні та громадські [23].

2. Нормативно-правові засади організації клубів та їхньої діяльності

Діяльність фізкультурно-оздоровчих, спортивних клубів спирається на певну нормативно-правову базу. Це – закони, постанови, накази, статuti як нормативно-правові документи, що визначають особливості діяльності клубів, їхній правовий статус.

Закон України «Про фізичну культуру і спорт» [19], який регулює відносини у сфері фізкультури і спорту у правових, організаційних, соціальних, економічних аспектах, спрямовує діяльність у цій сфері і клубів. У статті 7 розділу 1-го цього Закону про спортивні клуби, зокрема, сказано:

«Спортивний клуб – це фізкультурно-спортивна організація, що об'єднує спортсменів і любителів спорту для задоволення спільних інтересів у сфері фізичної культури і спорту. Він може бути любительським і професійним» [19].

Головними завданнями клубів є:

- надання фізкультурно-оздоровчих, спортивних та інших послуг;
- залучення висококваліфікованих спеціалістів до проведення занять та заходів з фізичної культури і спорту;
- здійснення просвітницької діяльності з питань фізкультури і спорту;
- розвиток професійного спорту [19].

Важливим документом, який регламентує діяльність спортивного клубу, є його Статут. Спортивні клуби можуть бути як самостійними організаціями, так і входити до структури певного спортивного об'єднання як його структурний підрозділ. З боку держави клубам надається різнобічна підтримка (фінансова, організаційна, методична тощо) [4].

У Положенні про позашкільний навчальний заклад (2001) подається перелік позашкільних закладів у системі освіти України. До них належать і певні види клубів, у тому числі фізкультурно-спортивного спрямування. У Положенні зазначено (пункт 10), що позашкільним закладом є: «центр, будинок, клуб, бюро туризму, краєзнавства, спорту та екскурсій учнівської молоді та ін.» [6, с. 136].

Особливо важливе організаційно-спрямувальне значення для створення і діяльності фізкультурно-спортивних клубів у системі освіти України мав наказ Міністерства освіти і науки України «Про утворення фізкультурно-спортивних клубів та їх осередків у вищих, середніх і професійно-технічних навчальних закладах» (2002). Цим документом був затверджений «Типовий статут фізкультурно-спортивного клубу Спортивної спілки учнівської молоді загальноосвітнього, професійно-технічного та вищого навчального закладу» [6, с. 426].

До його змісту належать пункти про загальні положення, мету і завдання клубів, структуру та органи управління, права клубу, ліквідацію клубу. За статутом фізкультурно-спортивні клуби є первинною фізкультурною організацією Спортивної спілки учнівської молоді. Клуб – громадське фізкультурно-оздоровче і спортивне формування.

Діяльність фізкультурно-спортивних клубів закладів освіти тісно пов'язана з діяльністю Спортивної спілки учнівської молоді України, яка також здійснює свою діяльність відповідно до розробленого та затвердженого у встановленому порядку Статуту. За ним одним із напрямів діяльності Спілки визначено: всебічний фізичний розвиток учнівської молоді; зміцнення її здоров'я засобами фізкультури і спорту; сприяння залученню учнів до систематичних

занять фізкультурою, спортом, туризмом; пропаганда і популяризація фізкультури і спорту серед учнівської молоді.

У 2002 р. відбулася перевірка виконання Комплексної цільової програми «Фізичне виховання – здоров'я нації», результати якої були заслухані на колегії Міністерства освіти і науки. Відзначалося, що наказ про створення клубів виконується незадовільно. Його практична реалізація на місцях, в областях перебуває на досить низькому рівні. Це негативно впливає на стан фізкультурно-оздоровчої і спортивної роботи з дітьми та молоддю, стан їхнього здоров'я. У цій діяльності існує чимало проблем. Середній показник охоплення фізкультурно-оздоровчою роботою серед молоді складає лише 12,3 %. Значний рівень захворюваності серед дітей, особливо 7–14 років. Недостатній рівень фізичної підготовленості учнів шкіл.

Під загрозою руйнування перебувають дитячо-юнацькі спортивні школи. Зазначалось, що більшість дітей сільської місцевості не мають змоги займатися фізкультурно-спортивною діяльністю у позанавчальний час у позашкільних закладах. Не створюються науково-популярні та освітні радіо- і телепрограми з фізкультурно-оздоровчої і спортивної тематики для дошкільників, учнів, для студентів і батьків [5].

На Колегії було наголошено, що клуби фізично-оздоровчого та спортивного спрямування повинні сприяти усуненню виявлених недоліків, створити кращі, ніж є, умови для фізичного розвитку, зміцнення здоров'я, взагалі всебічного розвитку дітей та молоді.

3. Структура, права та принципи діяльності клубів

Статут визначає структуру фізкультурно-спортивного клубу спортивної спілки учнівської молоді. Його організаційною основою є осередок (у класах чи групах). Клуби утворюються за рішенням Ради закладу освіти. Головою осередку у загальноосвітньому закладі I ступеня, як правило, обирається один із представників батьківської громадськості або класний керівник, II ступеня –

представник батьківської громадськості або учнів, а III ступеня та професійно-технічному – з учнівської молоді.

Обирається правління клубу, його голова та заступник, здійснюється розподіл обов'язків. Створюються правління клубу та ревізійна комісія. Правління клубу забезпечує виконання Положення клубу та рішення конференції (зборів), а також здійснює контроль за дотриманням санітарно-гігієнічних вимог і правил охорони праці, безпеки проведення занять, змагань та інші [6, с. 428].

У своїй діяльності клуб названого типу керується такими принципами:

- спільності інтересів членів клубу;
- самоуправління діяльності;
- добровільності членства та участі у справах клубу;
- фізкультурно-оздоровчої та навчально-спортивної спрямованості діяльності;
- творчого використання комплексу форм і методів організації діяльності.

Клуб має право:

- представляти та захищати інтереси членів клубу;
- проводити фізкультурно-спортивні заходи, використовуючи кошти, які утворюються від членських та спонсорських внесків;
- організовувати і огляди-конкурси на краще здійснення фізкультурно-оздоровчої та спортивної роботи у підрозділах.

Членство у клубі є індивідуально-колективним, до того ж не забороняється брати участь у діяльності кількох клубів. Прийом до клубу розглядається правлінням чи осередком. Фінансування клубу здійснюється завдяки членським та спонсорським внескам.

4. Види клубів і критерії їхньої класифікації

Існують різні види клубів, пов'язаних із фізкультурно-оздоровчою та спортивною діяльністю. Їхній поділ можна здійснювати за різними критеріями – показниками, за якими той чи

той конкретний клуб може належати до певного різновиду. Такими критеріями (показниками) можуть бути:

- вікові, демографічні параметри учасників клубної діяльності (діти, юнаки, дорослі – зрілого або похилого віку);
- завдання і зміст діяльності (оздоровчий, спортивний, комбінований – комплексний);
- спеціалізоване спрямування за видом спорту (легкоатлетичне, футбольне, з боксу, гімнастики, туризму);
- географічне, територіальне розташування (місто, село);
- відомча приналежність (спортивне товариство підприємства, профспілки, закладів освіти);
- організаційний статус, сфера впливу (центральний, районний, конкретна установа, місце проживання);
- характер управління та утримання (приватні засади, державні, платні, безплатні).

Ці показники у діяльності клубів можуть по-різному комбінуватися. І залежно від цього розрізняють клуби: дитячі, молодіжні, підліткові, шкільні, студентські, людей похилого віку.

Існують клуби фізкультурно-спортивного товариства профспілок «Україна» (що діють на промислових підприємствах, у закладах освіти). Працюють також спортивні клуби «Локомотив» (вони належать до складу ФСТП «Україна»). Кожна українська залізниця має спортивний клуб, який перебуває а підпорядкуванні її управління. Це – клуби відділів залізниці, державних підприємств з перевезення вантажів та пасажирів, культурно-спортивні комплекси, дитячо-юнацькі спортивні школи.

Товариство «Колос» має свої клуби, які здійснюють фізкультурно-спортивну діяльність у сільській місцевості.

Українське фізкультурно-спортивне товариство «Динамо» будує споруди, не лише створює акціонерні товариства, центри, команди, а й фізкультурно-спортивні клуби із секціями різних видів спорту. Вони можуть об'єднуватися в асоціації, спілки тощо.

Науковці так класифікують дитячі і молодіжні клуби:

1. Шкільні клуби – одна із ефективних форм дитячого дозвілля, що сприяє їхньому всебічному розвитку. Клуби фізкультурно-оздоровчого та спортивного спрямування користуються в учнів популярністю.

2. Дитячі клуби (зокрема оздоровчо-фізкультурного і спортивного спрямування) можуть утворюватися не тільки у школах, а й за місцем проживання дітей [13, с. 166].

3. Існують студентські спортивні і фізкультурно-оздоровчі клуби у закладах вищої освіти.

Отже, на діяльність спортивних клубів впливають як зовнішні, так і внутрішні чинники. До зовнішніх належать: нормативно-правові документи; система фінансування фізичної культури і спорту; соціально-організаційні умови; а до внутрішніх – рівень кваліфікації керівного складу клубу, фінансові можливості, рівень кваліфікації його працівників [1, с. 5–6].

Питання для самоконтролю

1. Що у педагогічній науці розуміють під поняттям «клуб»?
2. З якою метою створюються фізкультурно-оздоровчі та фізкультурно-спортивні клуби?
3. Як поділяються організації сфери фізичної культури, до якої належать клуби?
4. За якими критеріями поділяються клуби та які існують їхні види?
5. Що становить нормативно-правову базу діяльності клубів? Розкрийте її основні положення.
6. Охарактеризуйте структуру фізкультурно-спортивного клубу?
7. Розкрийте принципи діяльності клубу.

Література

[1; 2; 13; 18; 23;].

ЛЕКЦІЯ 3

ЗАВДАННЯ І ТЕХНОЛОГІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ФІЗКУЛЬТУРНО-ОЗДОРОВЧИХ І СПОРТИВНИХ КЛУБІВ У НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНІЙ СФЕРІ

План

1. Клубна діяльність у навчально-виховній сфері як об'єкт розвитку у сучасних соціальних умовах.
2. Мета та завдання діяльності фізкультурно-спортивних клубів.
3. Характеристика Статутів (Положень) фізкультурно-спортивних клубів закладів освіти.
4. Організація і методика проведення клубами фізкультурно-спортивної діяльності.
5. Фізкультурно-спортивний клуб у дитячому літньому оздоровчому таборі.

1. Клубна діяльність у навчально-виховній сфері як об'єкт розвитку у сучасних соціальних умовах

У сучасних умовах розвитку суспільства та освіти стали дуже актуальними питання розвитку й удосконалення клубної діяльності загалом і у навчально-виховній сфері зокрема.

Виникла суперечлива ситуація між суттєвим значенням клубної діяльності у фізичному вихованні молоді та всього населення і реальними можливостями її здійснення як у кількісному, так і якісному плані. Все це негативно позначається на стані здоров'я учнів, можливостях займатися фізкультурою і спортом учнівській і студентській молоді, всьому населенню.

До негативних явищ треба віднести:

- знецінення соціального престижу здоров'я, фізичної культури і спорту;
- високий рівень алкоголізму і вживання наркотиків серед молоді;

- відсутність престижу здорового способу життя;
- недостатнє фінансування сфери фізкультури і спорту;
- платні послуги у багатьох спортивних клубах і секціях;
- недооцінка у закладах освіти соціальної, оздоровчої і виховної ролі фізичної культури і спорту;
- поширення насильства у житті, показу його на телебаченні, у кінофільмах як засобу взаємодії з навколишнім світом [2].

Деякі аспекти цієї проблеми відтворені у багатьох державних документів (постановах, наказах). У додаток до наведеного, наведемо ще декілька фактів.

Так, в Україні на відміну від європейських країн, значно скоротилася кількість фізкультурно-оздоровчих клубів. Якщо взяти, до прикладу, Німеччину, то тут за останні 20 років кількість любительських спортивних клубів зросла удвічі – від 40 до 80 тисяч, а число їхніх відвідувачі – до 21 млн. Охоплення масовим спортом населення перевищує 60 %. Організаціям, які підтримають фінансово спортивні клуби, надаються значні податкові пільги. Місцева влада вкладає значні кошти у розвиток спорту у Великобританії, Німеччині, Швеції, Франції та багатьох інших країн.

У нас поки що це питання розв'язується незадовільно. В останні роки чимало фізкультурно-спортивних клубів припинили існування, або діють у важких матеріально-фінансових умовах. Нерідким явищем є те, що стадіони позаростали бур'янами, віддані під ринки, а спортивно-фізкультурні клуби перетворилися на казино чи стрип-бари.

Саме тому позитивним суспільним явищем є розробка у країні «Стратегії розвитку фізичної культури і спорту на період до 2028 року» [35]. У ній не тільки проаналізовано критичні показники стану сфери фізичної культури і спорту, а й визначено широку систему заходів для зміцнення і удосконалення фізкультурно-спортивної діяльності. Ними передбачено (із залученням інвесторів) створення мережі сучасних центрів та клубів

фізкультурно-спортивної спрямованості в освітній сфері (загальноосвітніх, професійно-технічних та закладів вищої освіти), за місцем проживання, у сільській місцевості (на території кожної сільської ради) [35].

2. Мета та завдання діяльності фізкультурно-спортивних клубів

Мета і завдання діяльності фізкультурно-спортивних клубів у закладах освіти визначені у «Типовому статуті клубу Спортивної спілки учнівської молоді загальноосвітнього та професійно-технічного навчального закладу». У ньому визначено, що «...метою діяльності фізкультурно-спортивних клубів є створення сприятливих умов для занять різноманітними формами оздоровлення, фізичною культурою і видами спорту як учнів, так і учителів або викладачів навчальних закладів» [43].

Головними завданнями клубів (згідно із Статутом) є [43]:

- залучення дітей, учнівської молоді до регулярних занять фізичною культурою, спортом і туризмом;
- організація і проведення масових фізкультурно-оздоровчих заходів, змагань;
- сприяння здійсненню заходів щодо створення та зміцнення спортивної бази, ефективного використання природних умов;
- забезпечення виконання комплексних та цільових програм з питань фізкультурно-реабілітаційної та спортивної роботи у навчально-виховній сфері;
- формування в учнівської молоді потреби у зміцненні здоров'я засобами фізичної культури і спорту;
- пропаганда здорового способу життя, впровадження засобів фізичної культури і спорту в навчання, роботі, побуті, відпочинку учнів, вчителів, викладачів [43].

Доцільно додати до вказаного у Статуті, що діяльність фізкультурно-спортивних клубів у закладах освіти повинна сприяти

запобіганню (профілактиці) правопорушень серед підлітків, розширенню й поглибленню пізнавальних інтересів і загального розвитку учнівської та студентської молоді, формуванню їхньої фізичної культури як частини загальної культури особистості.

До основних напрямів діяльності клубів належать:

1. Фізкультурно-оздоровчий, спрямований на зміцнення здоров'я та впровадження здорового способу життя.

2. Фізкультурно-спортивний, який передбачає активну участь у різних видах дитячо-юнацького спорту, обраних членами клубу.

3. Рекреаційний – передбачає забезпечення цікавого і корисного відпочинку за допомогою засобів фізичної культури і спорту.

4. Навчально-виховний, що має на меті збагачувати дітей та молодь різнобічною інформацією з питань розвитку фізичної культури і спорту, сприяти вихованню у них морально-вольових якостей, інтересу до фізкультурно-спортивної сфери, звичку самостійно займатися фізкультурою, мати у цьому стійку потребу.

У роботі клубів різних закладів освіти враховується їхня специфіка, склад та вікові особливості здобувачів освіти, головні завдання, матеріально-технічні можливості тощо.

У школі, наприклад, фізкультурно-спортивні клуби можуть суттєво доповнювати ті завдання, що повинні здійснюватися у навчальному процесі з фізичної культури на уроках, у позакласних формах роботи, відкривати можливість учням розвивати свої фізичні здібності, обирати цікавий для них вид фізкультурно-спортивних занять з певного виду спорту, поглиблювати фізичну досконалість, отримувати знання щодо ролі фізкультури і спорту в житті, ведення здорового способу життя.

У ЗВО основою діяльності спортивного клубу є широка самодіяльність, самоуправління, творча ініціатива, демократія, колегіальність керівництва.

3. Характеристика статутів (положень) фізкультурно-спортивних клубів освітніх закладів

Практичний досвід свідчить, що найбільш поширеною організаційною формою спортивних клубів є фізкультурно-спортивні товариства (клуби). Вони мають просту структуру, прагнуть залучати до діяльності велику кількість людей та прагнуть максимально відповідати запитам і потребам відвідувачів з врахуванням інтересів і побажань кожного.

Заклади освіти, керуючись «Типовим статутом фізкультурно-спортивного клубу Спортивної спілки учнівської молоді загальноосвітнього та професійно-технічного навчального закладу» [43], розробляють відповідні положення і статuti.

Метою спортивного клубу є створення необхідних умов для організації систематичних занять різними видами фізичної культури і спорту (учнів, студентів та ін.)

Серед завдань діяльності клубу, які визначаються статутом, можуть бути:

- пропаганда здорового способу життя;
- організація фізкультурно-оздоровчих спортивних заходів;
- створення команд з різних видів спорту;
- налагодження міжнародних зв'язків, співпраці зі спортивними клубами та іншими спортивними організаціями зарубіжних закладів освіти тощо.

4. Організація і методика проведення клубами фізкультурно-спортивної діяльності

Клуби закладів освіти проводять різноманітні заходи, реалізують різні форми та методи діяльності (масові, групові, індивідуальні, наочні, словесні, практичні тощо).

Це – заняття у секціях, спортивні змагання, спортивні свята, дні здоров'я, туристичні походи, екскурсії, ігрові форми («Козацькі забави», «Нумо, хлопці», рухливі ігри), кроси, естафети, дні бігуна, спортивні вечори, фізкультурні ранки, вікторини, фізкультурно-

спортивні КВК, зустрічі з спортсменами, конференції, зльоти, місячники з видів спорту, фізкультурно-оздоровчі заходи впродовж навчального дня.

Незважаючи на певні труднощі, які існують у сучасних умовах для проведення фізкультурно-спортивними клубами різноманітних заходів, є і певні досягнення, цікавий досвід роботи. Звернемося до окремих прикладів.

Значний досвід організаційної роботи має спортивний клуб «Олімп» – (м. Київ). Рішення про створення клубу було прийнято на одній із вчених рад Національного педагогічного університету ім. М. Драгоманова (1997). Офіційно спортивний клуб «Олімп» як громадська організація зареєстровано в управлінні юстиції Києва (1998) Це сприяло поживленню змісту спортивного життя в університеті. Вперше у 1998 р. були організовані змагання з футболу на кубок спортивного клубу «Олімп». У ньому взяли участь студенти, аспіранти, викладачі, співробітники університету. І цей турнір став традиційним і проводиться щороку. Завдяки фінансовій підтримці ректорату та студентської профспілки стало можливим здійснювати відрядження провідних спортсменів і збірних команд на змагання різного рівня. Чимало з них домоглися спортивних успіхів (завойовували медалі, призові місця, кубки, виконували норми майстрів спорту міжнародного класу).

Спортивний клуб у 1999 р. був визнаний одним із найкращих у Києві. Відтоді клуб систематично організовує чимало фізкультурно-оздоровчих та спортивних заходів. Тільки у 2002–2003 р було проведено 21 змагання з 16 видів спорту. Вони стали традиційними в роботі клубу. Найбільш масові з них – легкоатлетичний крос, плавання, футбол, ритмічна гімнастика. Скажімо, у кросі щорічно беруть участь до 500 осіб.

Питання різноманітності форм і методів клубної роботи розкривають автори навчального посібника «Фізична культура у школі» В.Г. Ареф'єв, Г.А. Єдинак. Вони детально аналізують методикау підготовки та проведення занять самодіяльних оздоровчо-спортивних клубів з оздоровчого бігу та атлетичної

гімнастики і дають при цьому певні рекомендації. Такі форми роботи можуть проводитись зі школярами різного віку.

Клуб оздоровчого бігу (джоггінгу). Заняття у клубі відбуваються 2–3 рази на тиждень. На них керівник проводить інструктаж, безпосередні тренувальні вправи у групах та індивідуально.

Для занять визначають бігові траси. Вони позначаються кілками, заввишки не менше 50 см.

Другий етап – звикання до тривалого рівномірного бігу.

Третій етап – підвищення інтенсивності навантаження.

На всіх заняттях паралельно працюють над удосконаленням максимальної швидкості, шляхом повторного пробігання коротких відрізків.

Четвертий етап – біг зі змінною швидкістю без інтервалів відпочинку.

Контрольні тренування організовуються методом тестування: 6- та 12-хвилинний біг, подолання змагальної дистанції.

Клуб атлетичної гімнастики. У перший рік займаються тричі на тиждень, а надалі переходять на чотири щотижневі тренування.

До клубу приймають дітей 11–12 років – як хлопчиків, так і дівчаток. З ними займаються інструктори-старшокласники. У заняттях з молодшими школярами навантаження невеликі. Силові вправи доповнюють великою кількістю загальнорозвивальних: бігових, стрибкових, металевих, ігрових. У заняттях з підлітками основну увагу приділяють розвиткові найбільших м'язових груп чергуючи тренування із вправами на розслаблення м'язів. У заняттях зі старшокласниками більшою мірою використовують тренажери, посилене опрацювання окремих м'язових груп. Вправи повинні бути різноманітними.

Клуб атлетичної гімнастики може проводити у школі або мікрорайоні цікаві змагання – конкурси з піднімання штанги, гир, перетягування канату, кидків на віддаль важких предметів, жонгливання гирями. [23, с. 121–122].

Цікавим досвідом організації діяльності шкільного клубу ділиться учителька фізичної культури вищої категорії М.І. Мангура [28]. Вона відзначає, що однією із дієвих форм роботи, спрямованої на підвищення пізнавальної і рухової активності учнів, цікавого проведення дозвілля, свідомого ставлення до фізичної культури, здорового способу життя, а загалом і до стану свого здоров'я, є організація позакласної роботи у формі клубів здорового способу життя з будь-якими поетичними назвами («Геракли», «Слідопит»). Голів клубів і рад клубів вибирають на конференції. Це, як правило, авторитетні старшокласники, які працюють під керівництвом учителя фізкультури. Фізкультурно-оздоровча робота клубів охоплює дітей різних вікових груп, які об'єднуються за інтересами. Клуби організовуються у загальний Центр здоров'я того чи того закладу освіти. До клубів діти приходять за власним бажанням, тому що їм там цікаво і весело.

Мета Центру здоров'я – організація через клуби оздоровчо-просвітницької роботи з учнями школи, залучення їх до вивчення оздоровчих систем, збирання лікарських рослин та збереження й охорона рідкісних рослин. Усі заходи проводяться відкрито, його назва відповідає змісту роботи, а формами роботи є: змагання, конференції, шоу-програми, естафети, туристичні походи, вікторини.

Голова клубу та вчитель фізкультури разом з членами клубу розробляють сценарії, положення про проведення змагань, програми різних заходів.

5. Фізкультурно-спортивний клуб у дитячому літньому оздоровчому таборі

Значну роль у формуванні фізичної культури учнів можуть відіграти клуби у літніх дитячих оздоровчих таборах. Це прогресивний напрям у розвитку масовості фізкультурно-оздоровчої роботи серед підростаючого покоління. У оздоровчому таборі фізкультурно-спортивний клуб може організовуватися під керівництвом інструкторів фізичної культури. Діяльність цих

клубів спрямовується на популяризацію різних видів спорту, залучення дітей до клубної діяльності, їхнє оздоровлення за допомогою традиційних занять фізичною культурою і спортом, максимальне використання з цією метою природних засобів, сприятливого навколишнього середовища.

Дітей приваблює табірна клубна діяльність. Цьому сприяє вільний вибір ними для занять виду спорту, можливість досягнути певних позитивних результатів за короткий проміжок часу, порівняти їх із досягненнями інших дітей, задовольнити своє прагнення до змагальності.

Заняття і участь у заходах клубу збуджують позитивні радісні емоції дітей, піднесений настрій, що позитивно впливає на стан їхнього здоров'я, породжує оптимізм, бадьорість, енергію, прагнення досягнути найкращих результатів. Здатність дитини відчувати в собі навіть незначні позитивні зміни, домагатися успіхів має велике виховне і оздоровче значення, адже зміцнює її впевненість у своїх силах, активізує, спонукає дотримуватися здорового способу життя.

Спортивний клуб табору – організатор усіх фізкультурно-спортивних справ. Його члени проводять засідання, на яких обговорюють різні питання про проведення занять у секціях, організацію різних фізкультурно-спортивних заходів. У спортивний клуб обираються активні діти від кожного загону, особливо ті, які вже регулярно займалися фізкультурою і спортом, мали певні досягнення. Між членами клубу розподіляються обов'язки. Голова спортивного клубу – перший помічник інструктора фізичної культури і спорту. Він допомагає іншим виконувати їхні доручення.

Клуб організовує різноманітні заходи фізкультурно-спортивного характеру: спортивні змагання, формує спортивні команди, проводить туристичні походи, загальнотабірні ігри на місцевості, народні ігри, забави. Організуються змагання з бігу, стрибків, багатоборства, футбольні, волейбольні, баскетбольні змагання і конкурси.

Інструктор з фізичної культури підпорядковується начальникові табору, здійснює співпрацю з усім педагогічним колективом.

Фізкультурно-спортивна робота у таборі планується. Складається загальний план з фізичного виховання, у якому відображена організаційна, фізкультурно-оздоровча, спортивно-масова, агітаційна робота, до різних видів якої залучається і клуб. Конкретними заходами є, наприклад, такі: проведення ранкової зарядки, оздоровчі заходи (загартування, купання), організація оздоровчих заходів із дітьми, що мають ослаблене здоров'я, проведення “Веселих стартів”, естафет, шахово-шашкових турнірів, години фізкультури, товариських спортивних зустрічей з командами і загонами інших таборів, ігри на місцевості, змагання з орієнтування, фізкультурні атракціони, загальнотабірна спартакіада, спортивний КВК, показові спортивні виступи, тренування на подолання перешкод, бесіди про здоровий спосіб життя, зустрічі зі спортсменами, конкурси спортивних пісень, військово-спортивні ігри, змагання з плавання (якщо є можливість), «свято Нептуна», конкурси малюнків на спортивну тематику та багато інших. У таборі планується і проводиться робота секцій: бадмінтону, футболу, волейболу.

У проведенні всіх цих заходів активно виявляють себе члени клубу, виступаючи помічниками інструктора фізкультури, вожатих, беручи власну участь у їхньому перебігу.

Питання для самоконтролю

1. Які недоліки існують в організації фізкультурно-спортивної роботи в Україні?
2. Які заходи для поліпшення фізкультурно-спортивної діяльності передбачені у «Стратегії розвитку фізичної культури і спорту на 2028 року» [35]?
3. Поясніть, у чому полягають завдання фізкультурно-спортивних клубів у навчально-виховній сфері?
4. Які існують напрями діяльності фізкультурно-спортивних клубів у закладах освіти?
5. У чому полягають особливості діяльності шкільних і вишівських фізкультурних клубів?

6. Розкрийте значення «Типового статуту Спортивної спілки учнівської молоді загальноосвітнього та професійно-технічного навчального закладу» [43] для організації фізкультурно-спортивної роботи з дітьми та молоддю.

7. Охарактеризуйте (за вибором) діяльність конкретного клубу певного закладу освіти.

8. У чому полягають особливості роботи фізкультурно-спортивного клубу в оздоровчому таборі?

Література

[5; 7; 23; 28; 35; 43]

ЛЕКЦІЯ 4

ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ СПОРТИВНОГО КЛУБУ НА БАЗІ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

План

1. Характеристика Типового статуту спортивного клубу закладу вищої освіти
2. Організаційна структура спортивного клубу
3. Міжнародний досвід організації студентських національних змагань
4. Сучасний стан та перспективи розвитку спорту у закладах вищої освіти.

1. Характеристика Типового статуту спортивного клубу закладу вищої освіти

Спортивні клуби діють відповідно до Закону України "Про фізичну культуру і спорт" та інших законодавчих і нормативно-правових актів, статутних вимог Української федерації студентського спорту та Міжнародної федерації студентського спорту, а також своїх статутів, спрямованих на виконання важливих суспільних функцій.

Спортивні клуби є юридичними особами, мають власну печатку, штамп із найменуванням, рахунки в банках, майно, основні й обігові кошти, власний прапор, емблему та іншу атрибутику. Взаємодія спортивних клубів з керівництвом університету та профспілковими комітетами відбувається на договірних засадах. [4; 12; 18].

Спортивні клуби закладів вищої освіти (надалі – ЗВО) реалізують свої цілі та завдання у тісній співпраці з кафедрою фізичного виховання шляхом поєднання фінансових, матеріальних і трудових ресурсів.

Метою діяльності спортивних клубів (СК) є створення належних умов та можливостей для задоволення різноманітних інтересів студентів. Основними завданнями спортивних клубів є: всебічний розвиток особистості студентів засобами фізичної культури і спорту; реклама здорового способу життя; застосування фізичної культури і спорту в системі освіти, праці, побуту та відпочинку студентів; організація та проведення масштабних фізкультурно-спортивних заходів. З-поміж основних завдань можна виділити: надання фізкультурно-спортивних послуг; розвиток студентського спорту; підготовка та відправка збірних команд університету на змагання різного рівня.

У додатках подаємо зразок Положення про Спортивний клуб закладу вищої освіти (Додаток А).

2. Організаційна структура спортивного клубу

Організаційна структура спортивних клубів включає факультетські збірні команди та клуби з видів спорту. Заступник декана, відповідальний за спортивно-масову роботу, відіграє активну роль у стимулюванні фізкультурно-оздоровчої і спортивної діяльності студентів факультету. Саме він здійснює комплектування груп студентів у спортивні секції, контролює їхній перехід у групах протягом навчального року, організовує масові спортивні та фізкультурно-оздоровчі заходи, забезпечує підготовку студентських команд до спортивних змагань за програмою Універсіади, а також участь у міських та обласних заходах.

Університетський спортивний клуб об'єднує клуби за інтересами з різних видів спорту, таких як волейбол, футбол, гімнастика, аеробіка, шахи. Спортивні клуби організовують великі змагання, контролюють навчально-тренувальний процес у групах спортивних секцій, формують збірні команди для участі в змаганнях універсіади з різних видів спорту, присвоюють спортивні розряди тощо.

Щороку в університеті проводиться міжфакультетська Універсіада з різних видів спорту, зокрема з футболу, волейболу, футзалу, настільного тенісу, туризму, армреслінгу, гирьового спорту, легкої атлетики та шахів. У традиційний День фізичної культури кафедра фізичного виховання організовує та проводить фізкультурно-оздоровчі заходи із залученням студентів та викладачів. Відповідно до Положення «Про спартакіаду університету», кафедра також може організовувати змагання з шахів, футболу, мініфутболу, баскетболу, волейболу, більярду, риболовлі та інших видів спорту під керівництвом спортивного клубу.

3. Міжнародний досвід організації студентських національних змагань

Розглянемо особливості організації студентського спорту у закладах освіти США, Австралії, Сербії та Іспанії.

У цих та інших країнах на регулярній основі проводяться студентські турніри (ліги, матчі, чемпіонати). Численні університетські команди об'єднані в групи (дивізіони, конференції, зони) відповідно до спортивних досягнень та рівня забезпечення. Гравці, які не виступають за професійні або напівпрофесійні клуби, також беруть участь у цих турнірах.

В Австралії та Іспанії команди із закладів вищої освіти часто беруть участь у різних загальнонаціональних лігах. Спортивні клуби у ЗВО займають важливе місце в національній спортивній організаційній структурі, допомагаючи студентському спорту стати компонентом резервного спорту, спорту вищих досягнень, професійного спорту якщо є необхідні фінансові ресурси, а також частиною масового спорту як компонента фізичного виховання.

Спортивні клуби у закладах вищої освіти мають різні форми організації (приватні, колективні, громадські) та форми економічної діяльності (прибуткові і неприбуткові). Широка громадськість бере участь у тренувальній та клубній діяльності і разом з представниками ЗВО реалізує організаційну, кадрову, матеріально-технічну, соціальну,

наукову, медичну, інформаційну й фінансову підтримку діяльності спортивних клубів. Університетські спортивні клуби розглядаються сполучною ланкою між спортивною студентською спільнотою та їхнім спортивним оточенням, включаючи спортивні команди, спортивні та фізкультурно-оздоровчі колективи, вболівальників, групи підтримки, тренерів, викладачів, співробітників університету, учасників ресурсного забезпечення (адміністраторів, наукових працівників, медиків, спонсорів та інших фахівців), студентів, їхніх батьків, друзів і випускників. Активна маркетингова діяльність сприяє підвищенню іміджу закладів вищої освіти та привабливості партнерства з професійними спортивними клубами.

Що стосується участі студентів-спортсменів у Всесвітній літній універсіаді, то існують два підходи. Перший – участь спортсменів зі студентських чемпіонатів, які представляють заклади вищої освіти (США), другий – запрошення найсильніших спортсменів-студентів, які, як правило, грають за професійні клуби як вдома, так і за кордоном (Сербія, Австралія).

Отже, сучасними ознаками розвитку студентського спорту є: регулярне проведення національних змагань студентських команд, поділених на групи відповідно до спортивних досягнень та рівня підтримки; участь у національних студентських змаганнях переважно беруть гравці, які не виступають за професійні клуби; різноманітність організаційно-правових форм спортивних клубів; повний спектр послуг для населення, включаючи спортивну підготовку, фізичне виховання, додаткові та супутні послуги; активний маркетинг з боку клубів; подвійний підхід до комплектування національних збірних команд – запрошення гравців з професійних клубів або тільки із студентських команд.

4. Сучасний стан та перспективи розвитку спорту у закладах вищої освіти

Діяльність спортивних клубів сприяє зміцненню здоров'я студентів, підвищенню їхньої спортивної майстерності студентів,

пожвавленню фізкультурно-оздоровчої роботи. Це підвищує організаційну роль спортивних клубів дозволяючи їм та збірним командам факультетів ефективно вирішувати питання фізкультурно-оздоровчої роботи, спортивних змагань для студентів, співробітників та викладачів. Свою роботу клуби координують із адміністрацією, органами державної влади та кафедрою фізичного виховання.

Важливою передумовою створення спортивного клубу є визначення найбільш прийнятної організаційно-правової форми для конкретного вищого навчального закладу на основі аналізу нормативно-правових актів. Згідно з нормативними документами, спортивні клуби можуть діяти як громадські об'єднання, що складаються з громадських організацій зі статусом юридичної особи або без нього, як самостійні структурні підрозділи вищих навчальних закладів, що співпрацюють на договірних засадах з вищими навчальними закладами; як окреме об'єднання; як товариства з обмеженою відповідальністю.

У своїй діяльності спортивні клуби керуються Конституцією України, Цивільним, Господарським, Податковим кодексом України, законами «Про працю», «Про громадські об'єднання», «Про товариства з обмеженою відповідальністю», «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про фізичну культуру і спорт», чинним українським законодавством, а також статутом [14; 19; 23; 30].

Для сталого розвитку спортивних клубів на базі ЗВО пропонуються нові напрями реалізації комплексного підходу в організації їх діяльності, зокрема у «Національній стратегії розвитку освіти України», «Національній стратегії з оздоровчої рухової активності в Україні на період до 2025 року «Рухова активність – здоровий спосіб життя – здорова нація»», Стратегії розвитку фізичного виховання та спорту студентської молоді на період до 2025 року та інших нормативно-правових актах [35; 36].

У короткостроковій перспективі стратегічними напрямами впровадження комплексного підходу до діяльності спортивних клубів є широке використання матеріальних і нематеріальних внутрішніх і зовнішніх ресурсів ЗВО у формуванні ефективних організаційних

структур управління клубною діяльністю та підготовкою команд, забезпечення клубу висококваліфікованими фахівцями; матеріально-технічна, медична, науково-методична, інформаційна, соціальна та фінансова підтримка. У перспективі – відокремлення спортивних, тренувальних, фітнес-, додаткових та супутніх послуг у самостійні організації після проведення змін, стажування, навчання студентів й аспірантів за майбутніми спеціальностями, співпраця із закладами вищої освіти з питань професійної перепідготовки та підвищення кваліфікації, проведення клубних заходів із залученням студентів ЗВО, запровадження практики волонтерської участі, формування власних навчальних баз, оснащених сучасними технічними та технологічними засобами, розробка і реалізація програм соціального захисту, особливо для членів клубу, які завершили навчання; запровадження медико-біологічного та психологічного супроводу регулярних тренувань команди; поширення публікацій, інформаційно-ресурсна діяльність з урахуванням маркетингових, соціологічних, ситуативних та комунікаційних чинників формування бренду і позитивного іміджу клубу, постійні маркетингові дослідження ринкової ситуації, налагодження спонсорських зв'язків з організаціями, перехід на повне самозабезпечення.

Література

[4; 12; 14; 18; 19; 23; 30; 35; 36]

ЛЕКЦІЯ 5

ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ ФІЗКУЛЬТУРНО-ОЗДОРОВЧИХ І СПОРТИВНИХ КЛУБІВ СЕРЕД НАСЕЛЕННЯ ЗА МІСЦЕМ ПРОЖИВАННЯ ТА У ТРУДОВИХ КОЛЕКТИВАХ

План

1. Загальні положення про клуби за місцем проживання та у трудових колективах.
2. Завдання фізкультурно-оздоровчих і спортивних клубів за місцем проживання.
3. Форми і методи діяльності фізкультурно-оздоровчих та спортивних клубів

1. Загальні положення про клуби за місцем проживання та у трудових колективах.

Фізкультурно-оздоровчі та спортивні клуби за місцем проживання є однією з форм, складовою частиною всієї фізкультурно-спортивної роботи, що проводиться з населенням у містах та сільській місцевості, мікрорайонах, місцях масового відпочинку, на спортивних майданчиках, стадіонах тощо (у вільний від роботи чи навчання час).

У цьому напрямі фізкультурно-спортивної діяльності певні роки діяла усталена система організації клубів за місцем проживання, діяльність яких регламентувалася конкретними постановами, положеннями. Діяли дитячо-підліткові клуби за місцем проживання, як і клуби для дорослого населення. Фізкультурно-спортивну роботу у них проводили педагоги-організатори, інструктори з фізичної культури і спорту. Клуби функціонували при ЖЕКах (будинкоуправліннях) у тісному взаємозв'язку з громадськими організаціями, підприємствами, школами, ПТУ. Діяльність планувалася, мала певну матеріальну

базу, ustaleni форми і методи роботи (конкурси, змагання, заняття секцій з різних видів спорту, спортивні свята).

В останні роки система цієї діяльності зазнала суттєвих змін, що зумовлено багатьма соціальними проблемами: згоранням через фінансові труднощі клубної форми діяльності за місцем проживання, руйнування матеріальної бази клубів, відсутність кадрів тощо. З'явилися платні форми організації клубної діяльності.

Отже, виникла необхідність у науково-методичному обґрунтуванні діяльності фізкультурно-спортивних клубів у нових соціально-економічних і політичних умовах розвитку суспільства.

Актуальною стала проблема відновлення діяльності фізкультурно-оздоровчих та спортивних клубів за місцем проживання, стабілізації діяльності тих із них, які не припинили функціонування. Це зумовлено тією великою роллю, яку вони при належній організації діяльності можуть відігравати в організації вільного часу, оздоровленні людей різного віку, вихованні молодого покоління.

Зростає увага науковців до організації фізкультурно-спортивної діяльності за місцем проживання школярів і всього населення і ролі при цьому клубів. Це підтверджують публікації В. Бочелюк, О. Шамича, С. Харченка та інших дослідників – «Необхідність створення спортивних об'єднань за місцем проживання дитини», «Аналіз фізкультурно-ігрового дозвілля молодших підлітків за місцем проживання». У них піднімаються і аналізуються важливі проблеми фізкультурно-спортивної діяльності у різних об'єднаннях (зокрема клубних) за місцем проживання.

Сьогодні широкої популярності набула практика утворення фізкультурно-спортивних клубів у мікрорайонах на базі державних і громадських установ. Залежно від умов та можливостей, а також інтересів населення можуть організовуватися дитячі, молодіжні фізкультурно-спортивні клуби, клуби для людей похилого віку з окремих видів оздоровчої фізичної культури, з видів спорту, туризму. Вони можуть бути державної громадської та індивідуально-

кооперативної форм власності і вести роботу на комерційній основі, тобто надавати тільки платні послуги. Останнім часом почали утворюватися оздоровчі комплекси та фітнес-клуби для надання платних послуг. Робота клубів організовується згідно із Положенням про фізкультурно-спортивний клуб.

У Положенні (Статуті) зазначається, на яких засадах створюється клуб, які його завдання, структура, хто здійснює керівництво його діяльністю, хто фінансує, налагоджує діяльність, які у членів клубу є права і обов'язки.

2. Завдання фізкультурно-оздоровчих і спортивних клубів за місцем проживання

Фізкультурно-оздоровчі та спортивні клуби за місцем проживання здійснюють різноманітні завдання. Вони зафіксовані у нормативно-правових документах, науково-методичних джерелах, Положеннях (Статутах) клубів. Це:

- створення сприятливих умов для занять різних вікових категорій населення фізкультурою і спортом;
- об'єднання дітей, підлітків, молоді, дорослих у групи, секції, команди для проведення у них фізкультурно-оздоровчої, спортивної роботи, навчально-тренувальних занять;
- зміцнення здоров'я, розвиток фізичних здібностей та якостей, забезпечення рухової активності;
- забезпечення спілкування на основі спільності інтересів;
- виховання звички і потреби у повсякденних заняттях фізкультурою і спортом;
- залучення до участі у різних формах фізкультурно-спортивної роботи: змаганнях, іграх, святах;
- залучення до здорового способу життя, проведення цікавого і корисного відпочинку, профілактика і подолання серед дітей, підлітків, молоді правопорушень;
- зміцнення та розвиток морально-вольової сфери підростаючого покоління;

- надання фізкультурно-оздоровчих послуг членам клубу, відповідно до їхніх потреб і особливостей.

Науковці В.Й. Бочелюк, В.В. Бочелюк, І. Жданова, С. Харченко, О. Шамич акцентують увагу на важливому значенні клубної діяльності в організації вільного часу та дозвілля школярів.

Дослідники наголошують, що клуби – це соціально-культурні центри фізичного і духовного розвитку, творчості та відпочинку населення, створені за державною і суспільною ініціативою. З уведенням ринкових відносин з'явилися і функціонують, крім державних, недержавні клубні заклади. Щоб вони виконували своє призначення, необхідна потужна матеріальна база. У фізичній культурі – це не тільки можливості проводити у місті чи селі секційні заняття, настільні ігри (шахи, шашки, настільний теніс), а і йти від невеликих спортивних майданчиків до стадіонів.

До наукових засад діяльності клубів за місцем проживання належать принципи:

- науковості,
- комплексності та диференційованого підходу до масової фізичної культури,
- послідовності та систематичності,
- зв'язку з життям.

Принцип науковості вимагає обґрунтування цілей, змісту, форм і методів клубної діяльності, використання досягнень різних наук (педагогіки, психології, теорії фізичного, естетичного виховання, теорії управління). Принцип комплексності означає необхідність поєднання фізичного, морального й естетичного виховання, єдність масових, групових та індивідуальних форм роботи з урахуванням особливостей різних груп населення. Диференційний підхід передбачає вибір змісту та форм діяльності відповідно до основного напрямку діяльності клубу.

Успіх роботи клубу полягає у правильній організації певного виду діяльності за напрямом його діяльності, відповідного рівня підготовки клубного працівника. Виховна за своєю суттю клубна робота вимагає від нього відповідного рівня педагогічних знань,

умінь, здібностей, покликання до роботи з дітьми, дорослим населенням. Основні функції клубного працівника – організаторська, виховна, творча. Сьогодні в Україні потрібні оновлені системи клубних закладів, модернізація їхньої роботи, що має відповідати регіональним, віковим, національним особливостям, реаліям ринкових відносин.

3. Форми і методи діяльності фізкультурно-оздоровчих та спортивних клубів

У клубах за місцем проживання населення найчастіше застосовуються такі форми і методи діяльності:

- заняття секцій з різних видів спорту;
- конкурси, спортивні змагання, матчеві зустрічі, спортивні свята;
- рухливі ігри, цікаві естафети, спартакіади, «Веселі старти», «Дні здоров'я та спорту»;
- родинні фізкультурно-оздоровчі змагання (сільські, районні, міські) «Тато, мама, я – спортивна сім'я»;
- змагання з футболу «Шкіряний м'яч – двір на двір, вулиця на вулицю» серед клубів за місцем проживання;
- змагання з туризму «Паркове орієнтування», з туристичної техніки;
- міські і обласні спартакіади серед клубів за місцем проживання «Спорт для всіх – у кожному подвір'ї».

Наприклад, молодіжний спортивно-оздоровчий клуб «Легенда» (Радохівський район, Львівської області) планує:

- організацію та проведення спортивно-масових заходів;
- проведення туристичних походів та екскурсій;
- роботу спортивних секцій та гуртків;
- інформаційну підтримку;
- організацію спортивно-оздоровчих, туристичних таборів.

Спортивно-оздоровчий центр «Еней» (м. Дрогобич Львівської області) планує і здійснює:

- надання широких можливостей молоді та громадянам для занять фізкультурою і спортом;
- проведення молодіжних, спортивних заходів, різного роду розважальних програм;
- організацію спортивних і молодіжних туристичних подорожей та екскурсій як в Україні, так і за її межами;
- обладнання різного роду спортивних майданчиків та ігрових площадок, а також дитячих ігрових комплексів.

Значною популярністю серед дітей та дорослих користуються фізкультурні змагання «Тато, мама і я – спортивна сім'я». У ньому проводяться такі конкурси:

1-й – капітанів (Капітан – хтось із дітей. Тато і мама з певної команди тримають обруч, переставляючи його уперед, а капітан повинен пробігати через нього. Перемагає капітан тієї команди, який швидше закінчить біг).

2-й – естафета сімей. 1-й етап – учень біжить між перешкодами (стояками) до середини залу і назад, 2-й етап – мама веде баскетбольний м'яч з потраплянням у корзину, біг назад – спиною вперед, 3-й – (тато) стрибки на одній нозі з веденням баскетбольного м'яча і потраплянням двічі в корзину, біг назад спиною вперед; 4-й етап – біг всієї сім'ї до щита і назад.

3-й конкурс – найсильніший тато. Присідати з гирями (2) 1 хвилину. Переможець повинен присісти більшу кількість разів.

4-й конкурс – для мам. Мама протягом хвилини робить кидки м'яча в кошик.

Ще можуть бути більш складні 3–4 конкурси.

До заходів, проведення яких можна практикувати за місцем проживання, можна віднести «Козацькі забави», «Олімпійський день на майдані», «Веселі старты» та інші.

Фізкультурно-спортивну діяльність дітей і молоді за місцем проживання у науковому контексті дослідив О. Шамич. Він висловлює думку, що кожна школа має стати центром не тільки виховної роботи в мікрорайоні, а й організатором активного дозвілля учнів у вільний від навчання час, сприяти запобіганню

дитячої бездоглядності, розвитку в деяких учнів схильності до правопорушень.

Колектив або група у дворових майданчиках є первинним середовищем, через яке діти пізнають навколишнє життя, вступають у складні відносини з різнобічним світом, займаються різними видами діяльності, зокрема фізкультурно-спортивною. Саме за місцем проживання на основі загальних інтересів та захоплень, спільної ігрової діяльності виникають різнобічні дитячі і підліткові об'єднання.

Місце проживання дітей та підлітків характеризується існуванням значної кількості різновікових груп. В основному їхні учасники стихійно займаються тим чи тим видом фізкультурно-спортивної діяльності. Якщо створити відповідні умови (матеріальні, організаційні, педагогічні), місце проживання може стати ефективним середовищем для різнобічного розвитку дітей, зміцнення їхнього здоров'я, інтересу до фізкультури і спорту, прагненню постійно займатися своїм фізичним самовихованням. О. Шамич у своїх працях наголошує на тому, що формою організації цілеспрямованої фізкультурно-спортивної діяльності за місцем проживання може стати спортивний клуб. Він досліджував різні питання, пов'язані з цією проблемою: роль лідерів у клубних об'єднаннях за місцем проживання, розвиток колективної відповідальності, активності, особливості проведення тренувальних занять та інші [8; 18; 50].

У дослідженні науковця стверджується, що важливу роль у здійсненні фізкультурно-спортивної діяльності дітей та підлітків за місцем проживання, збудженню їхньої активності відіграє наявність у них інтересу. А це залежить від багатьох чинників: вдало обраного виду занять, наявності елементів змагальності, створення позитивної атмосфери, заохочення успіхів, формування усвідомленої потреби у заняттях.

Наводимо таблицю, яка розкриває розвиток активності дітей при здійсненні елементів змагальності у фізкультурно-спортивній діяльності (респондентами виступали – підлітки мікрорайонів шкіл

№ 6 м. Калуш Івано-Франківської області, гімназії «Академія» (м. Київ), ЗЗСО № 1 м. Красилів Хмельницької області та № 170 Києва) [9, с. 49].

Таблиця 2

Активність підлітків у спортивних об'єднаннях за місцем проживання

Вид занять	Когнітивні зв'язки	Початок експерименту		Кінець експерименту	
		активні	пасивні	активні	пасивні
Веселі старты	48	8	40	42	6
Рухливі ігри у дворі: вибивний, піонербол, штандер	24	4	20	23	1
Футбол	86	40	46	75	11
Групові змагання – біг парами	70	6	64	50	20
Змагання на залитій ковзанці у дворі – хокей	80	35	45	68	12
Ігри в класики	48	8	40	42	6
Катання з гірки на санчатах	76	6	70	71	5
Кидання м'яча на відстань	36	10	26	24	12
Гра в резинку	28	4	24	22	6
Попасты м'ячем у кільце	15	6	9	14	1

Важливо, на думку науковця, забезпечити спільну участь у проведенні різних видів клубної фізкультурно-спортивної діяльності за місцем розташування навчальних та позашкільних установ, організацій культури, спорту, громадськості, батьків, органів місцевого самоврядування.

Дослідник проводив експериментальну роботу із різних напрямів клубної фізкультурно-спортивної діяльності, яка

здійснювалася у футбольному спортивному клубі «Чайка» (м. Київ). Цей клуб був створений у мікрорайоні спільно із ЗЗСО № 170. Підготовка та проведення тренувань і змагань у різних групах проводив платний тренер. Витрати клубу фінансувалися будівельною організацією, при якій він працював. Експеримент довів, що при здійсненні цілеспрямованого, системного й індивідуального підходу, належного методичного рівня роботи клубна спортивна діяльність за місцем проживання дає позитивні наслідки у фізичному та моральному вихованні дітей. У них розвивається здатність до самореалізації, підвищується свідомість, активність, звичка до здорового способу життя, інтерес до занять фізичною культурою і спортом, розвиваються фізичні якості.

Особливо цікавими для школярів виявилися спортивні родинні свята, у яких брали участь не тільки вони, а й їхні молодші сестри і брати, батьки, бабуся та дідусі. До свят, під час яких відбувалися «Веселі старти», гра у футбол та інші види фізкультурно-спортивної діяльності, проводилися спеціальні тренування. Це підвищило інтерес не тільки дітей, а і їхніх батьків. Щодо проведення спортивних родинних свят дослідник зазначає :

1. Потрібні бажання дітей та їхніх батьків, згода класного керівника і директора закладу освіти.
2. Хтось із батьків або викладач з фізичного виховання повинні взяти на себе роль спочатку організатора, а потім – арбітра змагань.
3. Визначитися із місцем проведення свята (спортивний зал, стадіон, спортивний майданчик тощо).
4. Визначити термін і час початку змагань, а також вправи, ігри та правила, за якими їх проводити.
5. Провести батьківські збори. Організаційному комітету доручити:
 - зробити банери і плакати (4–5 шт.), купити повітряні кульки;
 - придбати торти для команд-переможців, нагороди для учасників свята;

- визначити, хто з батьків може зробити фото та відеозйомку, а потім їх розмножити для кожної родини;

- визначити, хто буде прикрашати місце проведення свята перед його початком.

6. До всіх доручень стосовно родинного свята по можливості залучати дітей.

7. На свято обов'язково запросити директора закладу освіти, журналіста місцевої газети, дідусів та бабусь учнів.

8. Після закінчення змагань нагородити переможців:

- команду-переможця серед хлопчиків;
- команду-переможця серед дівчаток;
- команду-переможця серед мам;
- команду-переможця серед татусів;
- найкращу бабуся-спортсменку;
- найкращого дідуся-спортсмена;
- найкращого хлопчика-спортсмена;
- найкращу дівчинку-спортсменку;
- найкращого тата-спортсмена;
- найкращу маму-спортсменку;
- найкращу спортивну родину;
- найкращого вболівальника серед дітей;
- найкращого вболівальника серед дорослих;
- кожен учень обов'язково повинен отримати подарунок.

9. Після завершення свята кожна родина повинна отримати фотографії та відеофільм на згадку.

10. У класі зробити фотоальбом з усіма фотографіями спортивного родинного свята.

Спільні дії школи, сім'ї, дітей за місцем проживання доповнюють виховний процес, який здійснюють школа та позашкільні установи. Продумана методика громадського виховання може забезпечити цілісність педагогічного впливу на дітей у дозвіллевий час. Але для цього треба залучати у роботі за місцем проживання всі виховні сили суспільства.

Питання для самоконтролю

1. У чому полягають завдання клубів за місцем проживання?
2. Як розглядались питання клубної діяльності у «Державній програмі розвитку фізичної культури і спорту на 2020 – 2024 рр.»?
3. Які нормативні документи визначають діяльність клубів за місцем проживання?
4. Які існують сучасні проблеми в організації діяльності клубів цих видів?
5. Назвіть принципи діяльності клубів за місцем проживання.
6. Назвіть форми і методи діяльності фізкультурно-оздоровчих та спортивних клубів за місцем проживання.
7. Розкрийте (за вибором) методику проведення певних фізкультурно-оздоровчих заходів клубами за місцем проживання.
8. Які питання організації роботи фізкультурно-оздоровчих та спортивних клубів досліджуються науковцями?

Література

[8; 16; 18; 49; 50]

ЛЕКЦІЯ 6

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ФУТБОЛЬНОГО СПОРТИВНОГО КЛУБУ

План

1. Особливості, структура і методи управління дитячо-юнацьким футбольним клубом
2. Практичні рекомендації ефективного управління спортивною організацією (ДЮФК)

1. Особливості, структура і методи управління дитячо-юнацьким футбольним клубом

Спорт – невід'ємна частина людського життя. Кожна людина хоче бути здоровою душею і тілом, адже недарма кажуть, що «в здоровому тілі – здоровий дух». Зі зростанням інтересу до фізичної культури і спорту, підвищується важливість діяльності спортивних клубів. В Україні футбольні клуби входять до складу Української Асоціації Футболу. Вони підпорядковуються УАФ.

Дитячо-юнацький футбольний клуб (надалі – ДЮФК) традиційно може складатися з чотирьох окремих підрозділів:

- дирекції;
- відділу маркетингу;
- юридичного відділу;
- методичного відділу.

Керівник футбольного клубу приймає управлінські рішення, контролює їх здійснення. При цьому спортивний менеджер (директор) вирішує різнопланові завдання та несе відповідальність за прийняття управлінських рішень, виконує низку функцій в організації [44]:

- функція прийняття рішень – керівник організації визначає напрям діяльності ДЮФК, розподіляє ресурси всередині клубу та бере на себе повну відповідальність за результати прийнятого рішення.

- інформаційна функція – виконується менеджером шляхом збору та обробки зовнішньої та внутрішньої інформації та доведення цієї інформації до працівників організації.
- функція управління – включає побудову відносин в організації через мотивацію працівників, координацію зусиль співробітників для досягнення цілей організації; і представлення клубу в контактах з іншими організаціями.

Спортивний менеджмент має особливу структуру. Вона виражається через цілі, функції та взаємодію управлінських підсистем організації. Типи менеджменту:

- PR-менеджмент;
- маркетинговий менеджмент;
- управління людськими ресурсами;
- фінансовий та інформаційний менеджмент;
- менеджмент фізкультурно-оздоровчих та спортивних послуг [44].

Щодо структури самої організації, то що більше у ній працівників, то складнішою стає її управлінська структура. Структура управління важлива з позиції розподілу посадових обов'язків між рівнями управління.

Менші організації, включаючи ДЮФК, мають від 10 до 50 працівників. У них використовується лінійна структура управління. Весь контроль здійснюється керівником організації, який має бути експертом, знати деталі роботи всіх підлеглих [25].

У великих організаціях (понад 50 працівників) використовується "лінійно-функціональна" структура управління. Керівник організації має заступника, якому може делегувати частину своїх повноважень. В таких організаціях Директору підпорядковуються:

- заст. директора по навчально-спортивній роботі;
- заст. директора по методичній роботі;
- спеціаліст з охорони праці;
- заст. директора по спортивних спорудах:

- головний бухгалтер.

У складі окремих відділів організації працюють такі фахівці:

- спортсмени, тренери, інструктори-методисти та ін. – відділ методичної і спортивної роботи;
- водій, сантехнік, електрик та ін. – інженерно-технічна служба;
- прибиральник, черговий, начальник господарського відділу – господарсько-адміністративно відділ ;
- бухгалтер, економіст та ін. – економічний-фінансово відділ.

Лінійно-функціональні структури управління переважно прийняті у професійних футбольних клубах. В Україні це стосується клубів Прем'єр-ліги та деяких команд з Першої ліги.

Як і в інших спортивних організаціях, менеджери дитячо-юнацьких футбольних клубів використовують різні методи впливу на працівників організації [40]:

- нормативно-правові;
- адміністративні;
- економічні;
- соціально-психологічні.

Засновниками футбольних клубів можуть виступати як юридичні, так і фізичні особи. У створенні і функціонуванні класичного футбольного клубу дотримуються певних принципів. Це, зокрема [43]:

- добровільна участь;
- орієнтація на інтереси членів спортивного клубу;
- демократична структура управління (футбольний клуб несе відповідальність за результати своєї діяльності, діє на принципах господарської самостійності, здійснює свою діяльність на основі укладених договорів, самостійно планує свою діяльність).

Футбольний клуб може бути як комерційною організацією, так і некомерційною. Комерційні створюються з метою отримання прибутку. Футбольний клуб, що надає платні послуги, доцільно реєструвати у формі комерційної організації [20].

Коли клуб має намір фінансуватися за рахунок членських внесків або пожертвувань, тоді бажано його реєструвати як неприбуткову організацію (у такий спосіб часто заснують ДЮФК). Такі клуби можуть отримувати гранти від держави або від приватних благодійних чи спортивних організацій.

Головним документом, у межах якого здійснюється адміністративне управління, є **Статуту**, на основі якого функціонує ДЮФК. Під адміністративним управлінням розробку інструкцій і нормативів, штатного розкладу, службових обов'язків в організації.

Не менш важливими є соціально-психологічні методи управління – це нематеріальні стимули, які є достатньо ефективними. Ці методи вимагають від керівників вміння працювати з персоналом. Вони повинні використовуватися у процесі створення сприятливого соціально-психологічного клімату в організації – колективі ДЮФК.

2. Практичні рекомендації щодо ефективного управління спортивною організацією (ДЮФК).

➤ Дитячо-юнацьким футбольним клубам бажано створити сторінку у соціальних мережах (Facebook та Instagram). Рекомендується мати акаунт для кожної вікової категорії. Там будуть відображатися результати команди, тренувальні процеси, подаватися інформація про гравців, відеозаписи футбольних матчів. Також корисно мати власний канал на платформі You Tube. Це допомагає просувати бренд клубу та залучати нових клієнтів і потенційних спонсорів.

➤ Тренери-викладачі, які працюють у клубах, повинні мати фахову вищу освіту, тренерські навички та сильну мотивацію до роботи в цій сфері.

➤ Фінансування дитячо-юнацьких футбольних клубів має здійснюватися за рахунок членських внесків. Цей вид фінансування є відносно стабільним, оскільки водночас виступає мотиваційним фактором для тренерів (що більше гравців у команді, то більше грошей отримує клуб та його працівники). Крім того, також варто

заручитися підтримкою місцевої влади та приватного сектору. Їх фінансова підтримка забезпечить страховий фонд для клубу.

➤ У своїй діяльності ДЮФК повинен керуватися цілями та завданнями, викладеними в Статуті, не піддаючись впливу зовнішніх факторів. У діяльності дитячо-юнацьких футбольних клубів керівники повинні застосовувати змішаний стиль керівництва, в якому дещо переважають демократичні принципи. Це допомагає створити сильні та дружні команди, водночас зберігаючи високий рівень управлінських повноважень, а також підтримувати високий рівень авторитету керівника клубу.

➤ Найефективніший спосіб впливу на працівників – економічний. Встановивши заробітну плату на відповідному рівні, можна очікувати від підлеглих повної віддачі. Крім того, це також робить клуб більш привабливим для талановитих співробітників і може підвищити довіру до нього у футбольній індустрії.

➤ Мотивація може бути підвищена негрошовим стимулом. Це може бути створення позитивної атмосфери в колективі клубу, зокрема через організацію корпоративних вечірок і заходів. Умови праці також мотивують працівників. Сюди входять зручні та комфортні робочі місця, роздягальні, якісні тренувальні поля, великий вибір різноманітного спортивного інвентаря.

➤ Щоб утримати клієнтів, дитячо-юнацькі футбольні клуби повинні мати висококваліфікованих тренерів. Якщо клуб хоче мати відмінних і надійних працівників, він повинен відправляти їх на тренерські курси для розвитку навичок. Вони повинні пройти перевірку на профпридатність. Наразі в Україні діють такі тренерські ліцензії: "С", "В", "А" та "Pro", які визнаються УЄФА. ДЮФК також повинен постійно брати участь у національних та, за можливості, міжнародних турнірах, або організувати їх самостійно. Це підвищить рівень клубу та приверне увагу футбольного світу і громадськості.

Література

[20; 25; 40; 43; 44]

ЛЕКЦІЯ 7

ПІДПРИЄМНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ СУЧАСНОГО СПОРТИВНОГО КЛУБУ

План

1. Моделі менеджменту зарубіжних фізкультурно-оздоровчих клубів
2. Управлінські аспекти діяльності фізкультурно-оздоровчих клубів в Україні.

1. Моделі менеджменту зарубіжних фізкультурно-оздоровчих клубів

Досвід Італії, Німеччини, Скандинавії, США, Канади та інших розвинених спортивних країн показує, що **спортивні клуби** є основною організаційною формою управління (менеджменту). Наприклад, у Німеччині налічується 85,5 тисяч спортивно-оздоровчих клубів, в яких 25,9 млн. осіб займаються більш ніж 100 видами спорту. У США – понад 15000 клубів, у Фінляндії – близько 600 [18].

Терміни "фізична культура" та "масовий спорт" за кордоном не використовуються. Найчастіше для визначення цього виду спортивної діяльності послуговуються термінами «спорт для всіх» або «рекреаційний спорт».

Спортивно-оздоровча діяльність у зарубіжних країнах здійснюється різними фахівцями та організаціями, але об'єднані вони зокрема тим, що **клуб (оздоровчий або спортивний)** є основною менеджменту перерахованих видів діяльності [18].

Відомий американський фахівець спортивно-оздоровчої індустрії М. Уолф виділяє такі **види клубів**:

- комерційні оздоровчі центри та атлетичні клуби;
- приватні спортивно-оздоровчі клуби;
- оздоровчі центри – клуби в готелях, великих житлових будинках, парках;
- клуби, які належать різним асоціаціям;

- спортивно-оздоровчі клуби – центри корпорацій, фірм, компаній;
- центри – клуби серцево-судинної реабілітації;
- спортивно-медичні центри-клуби;
- любительські та професійні клуби з видів спорту [18].

Узагальнюючи міжнародний досвід, можна виділити різні типи оздоровчо-спортивних клубів, залежно від контингенту: дитячі, студентські, для бізнесу та компаній, для житлових районів та у парках. Клуби діють при великих поліклініках і на курортах (лікувально-оздоровчі). Існують також **спортивні клуби з різних видів спорту**, жіночі та сімейні.

Залежно від обраного виду спорту та програми тренувань, існують клуби бігу, аеробіки, тенісу, бодібілдингу, гольфу та плавання [18].

Останніми роками багатофункціональні клуби за кордоном стають дедалі популярнішими, наприклад, у США таким є кожен четвертий. Такі клуби прагнуть задовольнити широкий спектр спортивних та рекреаційних інтересів своїх клієнтів. Як правило, вони мають пізні спортивні споруди – зали для спортивних ігор, гімнастичні, дитячі зали, басейни, бігові доріжки.

З економічної точки зору зарубіжні експерти розрізняють **муніципальні та приватні спортивні клуби**. Перші фінансуються з національного, державного або муніципального бюджету, а другі утримуються за рахунок приватного капіталу, і їхня діяльність повністю регламентується власниками [18].

За критерієм наявності потенціалу для отримання прибутку **розрізняють комерційні та некомерційні спортивні клуби**. У Муніципальні зазвичай – неприбуткові (некомерційні) організації, а приватні – комерційні.

Муніципальні та приватні клуби відрізняються за багатьма параметрами, включаючи цільову орієнтацію, економічні механізми, ефективність діяльності (табл. 1).

Таблиця 1

Основні відмінності між муніципальними та приватними клубами оздоровчої спрямованості

Муніципальні	Приватні
Утримуються на кошти платників податків	Утримуються на внески клієнтів
Обслуговують різноманітний контингент відвідувачів	Обслуговують цільові ринки
Ціни низькі	Ціни високі
Якість послуг нижча	Якість послуг вища
Належать держустановам, школам, лікарням та ін.	Належать приватним власникам
Некомерційні	Орієнтовані на прибуток (як правило, 10–20 %)
Будівництво фінансується за рахунок податків населення	Будівництво фінансується власником або за допомогою займу
На маркетинг витрачається не більше 3 % бюджету	На маркетинг витрачається 10 % та більше бюджету
Не бояться невдач, тому що утримуються державою	Повинні давати прибуток, інакше власник припинить цей бізнес

[18].

Кожен клуб обирає тренувальну програму відповідно до своєї функціональної та цільової спрямованості. Доцільно зазначити, що при аналізі програм зарубіжних спортивних клубів основна увага приділяється мотивації людей до занять різними видами спорту та фізичною культурою. За кордоном на замовлення клубів систематично проводяться соціологічні дослідження з метою вивчення мотивації.

Спортивно-оздоровчі клуби за кордоном поряд з основними послугами пропонують різні види додаткових. Наприклад, клуби США пропонують такі додаткові послуги: роздягальні з камерами зберігання (72,9 % клубів), тестування фізичної підготовленості (59,7 %), сауни, лазні (47,6 %), фізіотерапія (31 %), пральня (30,5 %), комп'ютерні фізкультурно-оздоровчі програми (29,1 %), магазини спортивних товарів (39,8 %) [18].

За останні роки характер і спрямованість спортивно-оздоровчих клубів дещо змінилися. Якщо раніше вони мали більше суто рекреаційний, оздоровчий та змагальний аспект, то зараз програми стали складнішими. Значна увага приділяється жінкам з дітьми. Жінки приходять займатися спортом, а діти, наприклад, танцями.

Клуби з персональними інструкторами особливо популярні серед жінок з надмірною вагою, літніх людей, які ніколи раніше не займалися спортом, а також тих, хто хоче набути серйозної фізичної форми у заняттях бодібілдингом та шейпінгом. Персональне тренування в клубах коштує до 25 доларів США за годину [18].

Американська модель

У Лас-Вегасі функціонує спортивний клуб Green Valley Athletic Club, один із найкращих в Америці. 1989 р. американська корпорація «Американ Невада Корпорейшн» ризикнула і створила спортивно-оздоровчий клуб на ділянці площею 12 000 кв. м. за межами Лас-Вегаса. Клуб налічує 8 000 членів. Керує ним адміністративний відділ на чолі з директором. До складу адміністративного відділу входять заступник директора, бухгалтер, менеджер з маркетингу та менеджер з персоналу, яким допомагають 20 керівників секцій з аеробіки, фітнесу, тенісу. Для обслуговування членів клубу залучені 175 інструкторів, 50 з яких працюють на постійній основі. Крім того, клуб підтримується комітетом представників муніципалітету, який виконує суто дорадчу функцію. Філософія клубу: "Ми хочемо створити клубну атмосферу, де всі члени почувуються комфортно в будь-яких ситуаціях" [18].

Скандинавська модель

Нижче наведено узагальнену модель "середньостатистичного" клубу у Швеції, описану Бенгтом Сивіліусом, генеральним секретарем Шведської Конфедерації спорту у 1996 р. У Швеції існує 45 000 спортивних клубів, і чверть населення країни займається спортом. Клуби також утворюються на добровільних засадах у менших містах і містечках. Для створення клубу

необхідні три умови: статут, виконавчий комітет і назва. Вищим керівним органом клубу є щорічні загальні збори його членів.

У шведських клубах вся діяльність є добровільною. Людей мотивують спільні інтереси та бажання збагатити себе новим досвідом. Самовдосконалення стимулює людей робити свій внесок у діяльність клубу і є метою членства.

У Швеції існують моноклуби (футбольні та хокейні) та мультиклуби (складаються з кількох секцій). Кожен клуб має однакову структуру управління з трьома посадами: президент, секретар і скарбник. Президент клубу харизматичний, він є лідером і наставником, а не чиновником. Всі очікують від нього нових ідей та здорового глузду в керівництві добровільними працівниками клубу. Президент не повинен відхилятися від цілей і завдань, викладених у статуті, і покликаний заохочувати всіх членів клубу до розширення контактів з партнерами. Такий стиль роботи є гарантією того, що люди захочуть стати членами клубу [18].

Німецька модель

На основі низки публікацій представимо узагальнену модель оздоровчого клубу в Німеччині.

У Німеччині оздоровчі клуби вважаються клубами із середнім рівнем доходів, тобто призначені для широких верств населення. Водночас це можуть бути добре обладнані заміські клуби або гольф-клуби для заможних людей, або клуби міських управлінців для занять спортом і проведення банкетів. За останні 30 років клуби в Німеччині суттєво змінилися у трьох напрямках: для людей, які не вимагають високих спортивних результатів, для гендерної рівності та для всіх вікових груп.

У 1995 р. 25,9 млн людей у Німеччині належали до 8519 клубів. Кількість членів спортивних клубів значно перевищувала кількість членів інших добровільних організацій.

Оптимальна структура управління спортивних клубів у Німеччині характеризується такими параметрами:

- в середньому один клуб на 1000 жителів;

- кожен клуб повинен пропонувати програму для всіх вікових груп, незалежно від статі;
- кожен клуб повинен мати обов'язкову навчальну програму занять для тих, хто не планує змагатись;
- членство в клубі має бути платним (членські внески базуються на розрахунку компенсації за середню годину роботи кваліфікованого фахівця);
- у кожному клубі має розвиватися щонайменше 10 різних видів діяльності;
- всі інші види занять, якими можна займатись, повинні надаватися сусідніми клубами в межах години їзди.

Мережа клубів організовує 10 млн спортивних заходів і 8,2 млрд різних курсів щороку. Важливою частиною діяльності клубів є підготовка кадрів для роботи добровільними спортивними організаторами. На національному рівні 1,4 млн чоловіків і жінок працюють на громадських засадах як голови, керівники комітетів, судді та скарбники. За оцінками експертів, ця неоплачувана робота щороку економить державі 3,6 млрд марок [18].

У своїй діяльності спортивно-оздоровчі клуби дотримуються таких **принципів**:

- жоден учасник не є невмотивованим, найімовірніше існує неефективна управлінська система;
- новачкам треба пропонувати заняття у спрощеній формі, щоб їхні перші кроки були успішними;
- має бути хтось (інструктор, друг, родич), хто приведе новачка на заняття;
- шлях до систематичних занять з оздоровлення – найчастіше справа двох людей.

Крім суто теоретичних принципів, існують також **практичні**, такі як:

- доступність послуг;
- спільнота однодумців під час дозвілля, свят та розваг з колегами-друзями;
- увага до кожного з боку інструкторів;

- оснащеність залу сучасними тренажерами;
- участь молодих людей у плануванні свого дозвілля та розробці програм;
- групові (колективні) заняття [18].

На відміну від громадських, приватні клуби в Німеччині називаються "студіями", і їх налічується понад 5 000, у тому числі 550 жіночих. Приклад приватного клубу – фітнес-студія. Найчастіше, це добре обладнане приміщення, яке, окрім спеціальних тренажерів, пропонує й інші види послуг. До них належать індивідуальні тренажери для різних рівнів підготовки, цільові програми для поліпшення різних частин тіла, персональні тренування і задокументовані індивідуальні плани тренувань.

Студії приваблюють клієнтів тим, що задовольняють їхні індивідуальні потреби та надають послуги, пристосовані до рівня фізичної підготовки. У своїй роботі вони часто відхиляються від загальноприйнятих методів і рекомендацій спортивної педагогіки.

Більшість фітнес-клубів у Німеччині відвідує молодь. 60 % членів студій – люди віком від 19 до 30 років. Однак тривалість перебування у цих клубах набагато коротша, ніж у громадських – у середньому 40 % членів залишають їх протягом року [18].

2. Управлінські аспекти (менеджмент) діяльності фізкультурно-оздоровчих клубів в Україні.

У фізкультурно-оздоровчих організаціях, зокрема, клубах, діє відповідна система фізкультурно-оздоровчого менеджменту (управління). Вона об'єднує такі підсистеми: *управління, результативна та забезпечувальна*. Кожна з них має свій зміст та особливості [18].

Підсистема управління До неї входять керівники різних рівнів залежно від типу фізкультурно-оздоровчих організацій. Підсистема управління здійснює діяльність через виконання загальних управлінських функцій, в результаті чого розробляються конкретні методи впливу на підсистеми результативну та забезпечувальну.

Результативна підсистема. Виконує операційну функцію, тобто безпосередньо виробляє фізкультурно-оздоровчі послуги (ФОП).

Фізкультурно-оздоровчі послуги (ФОП) – це діяльність, спрямована на підтримку і поліпшення здоров'я людей та формування здорового способу життя. Виробниками таких послуг є інструктори, методисти, тренери, організатори, інші відповідні фахівці, а споживачами послуг – представники різних вікових та професійних груп. Для отримання необхідної користі від ФОП є його систематичне споживання [18].

Комплекс послуг сфери оздоровчої фізичної культури включає заняття фізичними вправами та спортом, а також такі послуги, як – видовищні, освітні, консультаційні, страхові, посередницькі, ремонтні, комерційні, оренду.

Виробництво ФОП має особливий зміст діяльності – психофізіологічний стан людини, яка виступає споживачем послуги. Фахівці фізичної культури, використовуючи спортивні споруди, обладнання, інвентар та відповідну оздоровчу технологію, впливають зокрема на психофізіологічний стан людини з метою змін його до бажаних параметрів [18].

Вимоги до надання ФОП:

- формування груп за рівнем фізичної підготовки, віковими параметрами, професією, інтересами;
- тривалість надання ФОП;
- використання індивідуальних програм оздоровлення (з допомогою комп'ютерних технологій);
- дотримання вимог з охорони праці під час занять;
- обов'язкові консультації тренерів та інструкторів;
- ввічливість і доступність з боку персоналу,
- комфортні та привабливі умови занять;
- відповідність фахівців сучасним вимогам [18].

Для визначення виду фізкультурно-оздоровчих послуг розробляється **маркетинговий план**. Він включає: інформацію, аналіз ринку, знання маркетингових функцій та середовища [20].

На першому етапі керівник повинен: чітко знати, чим буде займатися **клуб**; окреслити перелік послуг, які будуть надаватися, фізичні та демографічні (для кого) параметри ринку; отримати детальну характеристику складу груп, на задоволення потреб яких будуть орієнтовані оздоровчі програми; виявляти конкурентів (оцінювати їхні сильні та слабкі сторони); визначити джерела фінансування, завдання діяльності, критерії та терміни їх виконання.

Дуже важливо сформулювати реальні завдання, які реально виконати. Завищена оцінка спроможності персоналу та потенціалу майбутнього **клубу** може негативно позначитися на його подальшій долі. Формування завдань має включати кількісні параметри, які дають змогу оцінити результати роботи. Для якісного проведення різних видів діяльності призначаються відповідальні особи, які контролюють роботу та ведуть звітну документацію.

Подальша доля успіху розпочатої діяльності залежить від аналізу ринку основних його компонентів. Більшість фізкультурно-оздоровчих закладів надають послуги мешканцям близько розташованих районів. Коло потенційних споживачів буде різним, якщо клуб розміщений поблизу ЗВО, промислового підприємства, школи, житлових кварталів. Ринок “цільових” груп буде також змінюватися залежно від дня тижня, часу занять. Важливо будувати роботу з урахуванням типу споживачів, які можуть відвідувати клуб у той чи той час [25].

Вивчення різноманітних підгруп можливих споживачів дає змогу розробити такі програми, які задовольнять потреби відразу декількох з них, а це стане запорукою тривалого, стабільного успіху.

У ході роботи важливо аналізувати склад споживачів, їхні характеристики. Наприклад, якщо басейн продає разові абонементи на відвідування (50 % продажу послуг), а також колективні абонементи для працівників установ, підприємств (15 % продажу послуг), то орієнтуватися необхідно на першу з названих груп.

Аналіз ринку повинен стосуватися основних конкурентів, їх місця на ринку, сьогоdnішніх та перспективних цін. Питання конкурентоспроможності у сфері фізкультурно-оздоровчих послуг України сьогодні гостро не стоїть у зв'язку з недостатньою їх кількістю, низькою платоспроможністю населення та іншими причинами. Однак навіть у сучасних умовах більш ефективно будуть працювати клуби, де якість послуг вища, а ціни нижчі, ніж у конкурентів. Тому інформацію про конкурентів необхідно аналізувати, визначати їхні сильні та слабкі місця, темпи росту, ринкову долю. Зазначену інформацію необхідно врахувати при визначенні змісту діяльності та рівня конкурентоспроможності.

З плином часу окремі види фізкультурно-оздоровчих послуг втрачають популярність. Конкуренти можуть пропонувати споживачам більш ефективні програми. Названі, а також інші причини потребують вчасної зміни змісту діяльності клубу. Саме тому одночасно із визначенням сьогоdnішнього змісту діяльності необхідно планувати можливі варіанти його зміни [18].

Визначення місця та часу проведення оздоровчих занять є важливим кроком у здійсненні плану маркетингу. Важливо знати бажання споживачів: частина з них прагне займатися поблизу від місця роботи, інші – ближче до місця проживання.

Час проведення істотно впливає на ефективність залучення до занять. Якщо йдеться про дорослих, то одні бажують займатися до або відразу після роботи, інші – за рахунок обідньої перерви або у вечірній час. Поінформованість із зазначених питань може відіграти важливу роль у підвищенні ефективності діяльності. Розклад занять має бути гнучким, із можливостями внесення змін за бажанням споживачів послуг [18].

Визначення цін на послуги потребує особливої уваги, адже вони повинні сприяти залученню споживачів, утриманню їх та поповнення новими, забезпечувати прибутки.

Маркетингова стратегія клубу, що надає ФОП, проводиться відповідно до загальної схеми. Керівник повинен знаходити відповіді на такі запитання:

- чи задовольняє стан клубу в даний час?
- який напрям розвитку в майбутньому?
- як досягти запланованих показників?

Здійснюючи маркетингову діяльність, необхідно враховувати, що успішна реалізація ФОП можлива за умови компетентного керівництва, залучення до роботи кваліфікованих фахівців, наявності необхідних умов для відвідування, обладнання клубу сучасними тренажерами, комп'ютерною технікою; розробкою індивідуальних програм та найкращого сервісу.

Маркетинг ФОП має свої особливості. Послугу неможливо зберігати. Година невикористаного тренувального залу, басейну, майданчика ніколи не повернеться, а разом з нею втратиться можливість отримання за цей час прибутку [18].

Сфера фізкультурно-оздоровчих послуг поєднує у собі різні аспекти. До них належать: зовнішній та внутрішній вигляд клубу, сучасне обладнання, чистота приміщень, вигідне розташування, висока кваліфікація та рівень професійної підготовки персоналу, ефективність роботи, стиль спілкування і атмосфера занять.

Сучасний маркетинг фізкультурно-оздоровчих послуг орієнтується на споживачів, їхні інтереси та потреби. Ще однією його особливістю є важливість людських взаємовідносин. Саме тому ефективно працюють організації, персонал яких підготовлений до найважливішого аспекту діяльності – спілкування зі споживачами. Починати необхідно з якісного сервісу, уважного та дружнього настрою персоналу, вдалого розкладу занять, кваліфіковано складеної програми, належної організації і проведення післятренувального часу [18].

Люди, що стають споживачами фізкультурно-оздоровчих послуг, потребують індивідуального підходу у визначенні змісту занять. Важливо з'ясувати мету того чи того споживача, залученого до занять. Це може бути не тільки бажання підвищити рівень фізичного стану. Можливо, людина прагне більше рухатися, позбутися зайвої ваги, стати привабливою, активніше працювати, проводити дозвілля, уникнути стресів, бути у товаристві

однодумців. Саме знання мети, що сформувала думку про необхідність фізкультурно-оздоровчих занять, має бути головним у визначенні їх змісту. Оздоровча програма має також враховувати рівень фізичного стану та схильності людини.

Імідж будь-якого оздоровчого клубу починається з того, як він пропонує свої послуги. Важливо не перебільшувати можливості, тому що споживачі обов'язково порівнюють реальність із рекламною інформацією. Процес продажу послуг – це підтримка іміджу та прибутковості організації. Бувають випадки, коли сам процес продажу відвертає можливих споживачів. Тому людина, яка пропонує послуги, повинна бути обізнаною з питань здоров'я та користю оздоровчих занять, уміти вислуховувати споживачів та розуміти їхні проблеми, запити, давати кваліфіковані відповіді про оздоровчий ефект занять.

Для підтримки іміджу клубу та залучення нових споживачів фізкультурно-оздоровчих послуг потрібно організовувати ознайомчі візити та "дні відкритих дверей", щоб потенційні клієнти могли побачити все на власні очі. Залучити нових користувачів послуг можна шляхом встановлення пільгової оплати за тривале відвідування, залучення інших членів, досягнення певних очікуваних результатів, участь у змаганнях, встановлення рекордів [18].

Ефективність роботи організацій, які надають фізкультурно-оздоровчі послуги, залежить від участі в маркетинговій діяльності всіх співробітників. Помилковою є точка зору, що організація маркетингової служби після введення до штатного розпису посади спеціаліста з маркетингу звільняє інших співробітників від маркетингових функцій. Зазначена діяльність має охоплювати всіх співробітників, а їхні дії – відповідати маркетинговим програмам.

Отже, спортивний клуб є «найбільш оптимальною організаційною формою розвитку підприємницької діяльності в сфері фізичної культури і спорту» [41]. Це пояснюється пріоритетним завданням його діяльності, яке полягає у наданні різним категоріям громадян широкого кола різноманітних за характером і спрямуванням фізкультурно-спортивних послуг.

Питання для самоконтролю

1. Чим характеризуються моделі менеджменту зарубіжних фізкультурно-оздоровчих клубів?
2. У чому полягають особливості надання фізкультурно-оздоровчих послуг (ФОП)?
3. Що передбачає маркетингова стратегія клубу?
4. У чому полягає структура фізкультурно-спортивних клубів? Поясніть принципи їхньої діяльності.

Література

[18; 20; 25; 33; 40; 41]

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Аніканов І.В., Долинський Б.Т., Дразіна Є.В., Погорелова О.О. Сучасні тенденції оптимізації діяльності спортивних клубів. *OLYMPICUS*. 2023. №3. С. 3 – 8.
2. Аніканов І.В. Нормативно-правове регулювання розвитку системи спортивних клубів України. *OLYMPICUS*. 2023. №2. С. 3–8.
3. Асоціація спортивних клубів України. Режим доступу: <https://ascu.club/>
4. Базильчук Віра, Братковська Юліана. Діяльність спортивного клубу у закладах вищої освіти. *Проблеми активізації рекреаційно-оздоровчої діяльності населення* : матеріали XI Міжнар. наук.-практ. конф. (10–11 травня 2018 року, м. Львів). Львів, 2018. С.79–81.
5. Бондар Т.С., Бочкова Т.М., Чередниченко М.А. та ін. Фізкультурно-спортивний (оздоровчий) клуб школи, як форма реалізації потреби учнів у самоуправлінні фізкультурно-спортивним життям навчального закладу. Харків : Харківська державна академія фізичної культури, 2009. С. 22–25.
6. Бондар Т.С. Створення фізкультурно-спортивного клубу у школі. Харків : Ранок, 2007. С. 1 – 35.
7. Бондар Т.С. Нормативно-правові аспекти створення фізкультурно-спортивних клубів у загальноосвітніх закладах України. *Теорія та методика фізичного виховання*. 2007. № 12. С. 32–34.
8. Бондар Т.С., Приходько І.І. Особливості функціонування учнівських фізкультурно-спортивних громадських організацій. *Актуальні проблеми фізичного виховання школярів: теорія і практика* : збірн. статей за матеріалами Всеукр. наук.-практ. семінару (24–25 березня 2009 р.) / Держ. закл. «Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка». Луганськ : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2009. С. 28–35.

9. Васьков Ю.В., Пашков І.М. Управління фізичним вихованням у загальноосвітньому навчальному закладі. Харків : ТОРСІНГ ПЛЮС, 2006. 192 с.
10. Вацеба О.М. Нариси з історії західно-українського спортивного руху. Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 1997. 232 с.
11. Волинець Ю., Звонов В., Довганюк В. Журнал організації та обліку роботи фізкультурно-спортивного клубу, первинної організації спортивної спілки учнівської молоді ЗНЗ : методичні рекомендації. Харків : Ранок, 2016. 32 с.
12. Войнаровський А.М. Соціально-педагогічний аспект розвитку студентського спорту у вищих навчальних закладах України. *Психолого-педагогічні основи гуманізації навчально-виховного процесу в школі та ВНЗ* : зб. наук. пр. Луцьк, 2013. Вип. 2. С. 233–236.
13. Герцик М.С., Вацеба О.М. Вступ до спеціальностей галузі «Фізичне виховання і спорт» : підручник. Харків : ОВС, 2005. 240 с.
14. Державна цільова соціальна програма розвитку фізичної культури і спорту на період до 2024 року. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/115-2017-%D0%BF#n10>
15. Дубінська З.П. Специфіка суб'єктів правовідносин у сфері спорту в Україні. *Південноукраїнський правничий часопис. Серія: Правове забезпечення адміністративної реформи.* 2019. С. 69–74.
16. Дутчак М.В. Спорт для всіх в Україні: теорія і практика. Київ : Олімпійська література, 2009. 279 с.
17. Жданов І. Дорожня карта реформ у сфері фізичної культури та спорту. 2015. URL: <http://dsmsu.gov.ua/index/ua/material/16627>
18. Жданова О.М. та ін. Організація та методика оздоровчої фізичної культури і рекреаційного туризму : навч. посіб. Луцьк : «Вежа», 2000. 248 с.

19. Закон України «Про фізичну культуру і спорт» № 3808–XII. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3808-12#Text>

20. Заїченко Л.І. Спортивний клуб у системі координат організаційно-правових форм господарських організацій. *Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»*. 2014. № 4 (19). С.138–147.

21. Катерина У.М. Організаційно-методичні засади діяльності навчально-оздоровчих комплексів у процесі фізичного виховання студентської молоді : автореф. дис. ... канд. наук з фіз. виховання та спорту : 24.00.02. Київ, 2017. 20 с.

22. Королівська С.В. Клубна форма організації фізичного виховання у вищих навчальних закладах : автореф. дис. ... канд. наук з фіз. виховання і спорту : 24.00.02. Львів, 2007. 20 с.

23. Книга вчителя фізичної культури: Довідково-методичне видання / упор. С.І. Операйло, В.М. Єрмолова, Л.І. Іванова. Харків, 2006. 560 с.

24. Крошка С.А. Спортивний клуб як первинна ланка організації фізкультурно-спортивної роботи у Лисичанському педагогічному коледжі. *Наукова дискусія: інновації у сучасному світі* : матеріали III Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції. Вінниця, 2016. С. 25–31.

25. Куроченко І. Правові, організаційні та методичні засади фізичної культури і спорту в Україні : навчальний практикум. Ірпінь : Видавництво Національного університету ДПС України, 2016. 596 с.

26. Куц О.С. Фізкультурно-оздоровча робота з молоддю за рубежом. Київ, 1995. Ч. 2. 147 с.

27. Логвиненко О.Б. Виховання фізичної культури учнів у позакласній діяльності загальноосвітньої школи : монографія. Дрогобич, 2007. 234 с.

28. Манчура М. Клуб «Здоровий спосіб життя» – одна з форм підвищення пізнавальної та рухової активності учнів. *Фізичне виховання в школі*. 2001. № 2. С. 39–42.

29. Мельник М.Г. Становлення та розвиток студентського спорту України в ХХІ столітті : дис. ... канд. наук з фіз. виховання та спорту : 24.00.01. Львів, 2016. 231 с.

30. Національна стратегія з оздоровчої рухової активності в Україні на період до 2025 року «Рухова активність – здоровий спосіб життя – здорова нація». – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/42/2016#n14>

31. Огнистий А.В., Огниста К.М. Місце секційної моделі в організації фізичного виховання студентів – майбутніх педагогів. *Спорт для всіх*. 2019. С. 352–353. Режим доступу: <https://www.researchgate.net/publication/330764302>

32. Павленко О.Ю. Науково-практичні засади комплексної організації діяльності спортивних клубів закладів вищої освіти. *Спорт для всіх*. 2019. С. 354–355. Режим доступу: <https://www.researchgate.net/publication/330764302>.

33. Павленко О.Ю. Клубна форма організації занять у розвитку студентського спорту. *Слобожанський науково-спортивний вісник*. 2017. № 4 (60). С. 78–85.

34. Передерій А., Пітин М., Мельник М. Спортивний клуб як базова ланка студентського спорту України. *Фізична активність, здоров'я і спорт*. 2015. № 4(22). С. 59–66.

35. Про затвердження Стратегії розвитку фізичної культури і спорту на період до 2028 року : Постанова Кабінету Міністрів України від 4 листопада 2020 р. № 1089. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1089-2020>.

36. Національна стратегія з оздоровчої рухової активності в Україні на період до 2025 року «Рухова активність – здоровий спосіб життя – здорова нація»

37. Про утворення фізкультурно-спортивних клубів та їх осередків у вищих, середніх і професійно-технічних навчальних закладах : наказ Міністерства освіти і науки України від 22.03.2002. № 210. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0210290-02#Text>

38. Про організацію фізичного виховання і масового спорту в дошкільних, загальноосвітніх і професійно-технічних закладах України : затв. наказом Міністерства освіти і науки України від 02.08.2005. №458.

39. Рекомендації щодо стратегічного розвитку фізичного виховання та спортивної підготовки учнівської молоді на період до 2025 р. : затверджено наказом Міністерства освіти і науки України від 15 лютого 2021 р. № 194.

40. Сіренко Р. Державна політика ефективного управління системою фізичної культури та масового спорту в Україні. *Публічне управління та митне адміністрування* (правонаступник наук. зб. «Вісник Академії митної служби України»). Серія «Державне управління». Дніпро : Університет митної справи та фінансів. 2018. № 2(17). С. 116–120.

41. Стахів І.М. Основні засади державного регулювання спортивно-оздоровчих послуг. *Економічний форум*. 2014. № 4. С. 24–29.

42. Сутула В.О., Шутєєв В.В., Булгаков О.І., Луценко Л.С. Перспективи спортизації системи фізичного виховання студентської молоді. *Слобожанський науково-спортивний вісник*. 2014. № 4. С. 65–68.

43. Ткалич М.О. Розвиток уявлень про спортивний клуб як суб'єкт цивільного права : матеріали Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції «Проблеми та перспективи реформування права України очима молодих вчених». Запоріжжя : ЗНУ, 2009. С. 253–256.

44. Тимо Є.В. Діяльність приватних спортивних клубів України. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 15 «Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)»*. 2016. Вип. 6 (76). С. 125–128.

45. Токарева С.В. Законодавча база фізкультурно-спортивної клубної роботи загальноосвітньої школи. Режим доступу: https://scienceand education. pdpu.edu.ua/doc/2010/7_2010/68.pdf

46. Трофим'як Б.Є. Фізичне виховання і спортивний рух у Західній Україні (з початку 30-х років XIX ст. до 1939 р.). Київ, 1997. 418 с.
47. Управління сферою фізичного виховання і спорту: навч. посіб. / Жданова О.М., Чеховська Л.Я. Дрогобич: Коло, 2009. 224 с.
48. Філь С.М., Худолій О.М., Малка Г.В. Історія фізичної культури : навч. посіб. Харків : «ОВС», 2003. 160 с.
49. Харченко С.Я., Белецька І.В., Гаміна Т.С. Організація вільного часу школярів: навчально-методичний посібник. Луганськ : Альма-матер, 2007. 304 с.
50. Шамич Олександр. Систематичність проведення занять у дитячих спортивних об'єднаннях за місцем проживання – чинник підвищення громадської активності підлітків. *Фізичне виховання в школі*. 2007. № 3. С. 48–51.

ПРЕДМЕТНИЙ ПОКАЖЧИК

- Державна програма розвитку фізичної культури і спорту – 4
- Змагання – 9, 12, 20, 36, 42, 45, 53
- Здоровий спосіб життя – 19, 40, 46
- Завдання клубів – 26, 58
- Клуб – 23, 24
- Клуб за місцем проживання – 48, 49, 50, 58
- Клубна діяльність – 10, 31, 40
- Комплексна цільова програма – 27
- Моделі менеджменту клубів – 62, 67
- Міжнародний рух “Спорт для всіх” – 6, 15
- Міжнародні спортивні організації – 8, 22
- Нормативно-правові засади – 25
- Навчально-виховна сфера – 31
- Напрями діяльності фізкультурно-спортивних клубів – 35
- Організації – 8, 14, 25
- Організація діяльності – 6, 48, 58
- Оздоровчі програми – 72, 76
- Оздоровчий табір – 41
- Позашкільні установи – 57
- Права клубу – 26
- Принципи діяльності – 23, 27, 51, 58, 63, 76
- Рухливі ігри – 35, 52, 55
- Статут клубу – 13
- Спортивні секції – 43
- Спортивні товариства – 35
- Фізкультурно-спортивні заходи – 28
- Фізичне виховання – 10, 12, 23, 27, 45

ДОДАТКИ

Додаток А

ЗАТВЕРДЖЕНО

наказом Міністерства освіти і науки України

від 22 березня 2002 р. N 210

ТИПОВИЙ СТАТУТ

спортивного клубу вищого навчального закладу або установи

(Витяг)

І. Загальні положення

Статут спортивного клубу вищого навчального закладу розробляється на підставі типового статуту з відповідним внесенням необхідних змін і доповнень, що відображають специфічні особливості окремого навчального закладу, установи.

Статут затверджується загальними зборами (конференцією) членів спортивного клубу вищого навчального закладу, установи та місцевими осередками Спортивної студентської спілки і реєструється згідно із чинним законодавством про громадські організації:

1.1. Спортивний клуб закладу, установи (далі – "Спортивний клуб") є самостійною фізкультурно-спортивною громадською організацією.

1.2. Спортивний клуб здійснює всебічну роботу з розвитку фізичної культури і спорту серед учнівської і студентської молоді, аспірантів, професорсько-викладацького складу, співробітників вищого навчального закладу, установи та членів їхніх сімей.

1.3. Спортивний клуб діє відповідно до Закону України "Про фізичну культуру і спорт", інших законодавчих та нормативних урядових актів, статутних вимог Спортивної студентської спілки України, Міжнародної федерації університетського спорту, а також своїм Статутом, що спрямований на виконання соціально важливих функцій.

1.4. Спортивний клуб є юридичною особою, має свою печатку, штамп із своїм найменуванням, розрахунковий рахунок в банківських закладах, може мати на правах власності відокремлене майно, основні та оборотні фонди.

1.5. Діяльність спортивного клубу будується на засадах самоврядування, добровільності членства та участі у його справах.

1.6. Спортивний клуб реалізує свою мету та завдання у тісній взаємодії з керівництвом вищого навчального закладу на підставі об'єднання фінансових, матеріальних, трудових ресурсів закладу, установи, профспілкової організації та інших зацікавлених організацій.

1.7. Взаємодія спортивного клубу з директором та ректором, профспілковими комітетами будується на договірних засадах.

1.8. Спортивний клуб може вступати у різні громадські організації, діяльність яких відповідає меті і завданням спортивного клубу.

1.9. Спортивний клуб має свій прапор, емблему, іншу атрибутику.

2.2. Головними завданнями спортивного клубу є:

- формування всебічно розвиненої особистості засобами фізичної культури і спорту;
- пропаганда здорового способу життя, запровадження фізичної культури і спорту під час навчання, роботи, побуту і відпочинку;
- використання засобів фізичної культури для професійно-прикладної підготовки;
- організація і проведення масових фізкультурно-оздоровчих і спортивних заходів, надання послуг у сфері фізичної культури і спорту;
- створення фізкультурно-спортивних аматорських об'єднань, секцій, команд з видів спорту;
- проведення роботи щодо спортивного вдосконалення, підготовки та відрядження збірних команд навчального закладу на змагання;
- створення виробничих та інших підприємств, кооперативів, творчих об'єднань, діяльність яких відповідає виконанню завдань спортивного клубу

(при укладанні статуту конкретного спортивного клубу треба показати всі конкретні види послуг, а також виробничої, комерційної та іншої діяльності);

– розвиток міжнародних зв'язків і співробітництва із спортивними організаціями навчальних закладів.

III. Організаційна структура спортивного клубу

3.1. Організаційна структура спортивного клубу затверджується загальними зборами (конференцією) і може формуватися як на факультетах, так і за інтересами (види спорту).

3.2. Найвищим керівним органом спортивного клубу є загальні збори (конференція) членів клубу, які скликаються один раз на термін, що затверджується конференцією.

Збори (конференція) є правомочними при участі у їхній роботі не менше половини делегатів (членів спортивного клубу).

3.3. Конференція заслуховує та обговорює звітні доповіді правління та ревізійної комісії спортивного клубу, приймає рішення (постанови) з цих питань, визначає основні завдання спортивного клубу щодо подальшого розвитку фізичної культури і спорту, обирає відкритим або таємним голосуванням голову спортивного клубу, правління та ревізійну комісію в кількості, що визначає конференція (збори).

Рішення конференції приймаються простою більшістю голосів таємним або відкритим голосуванням.

3.4. Правління спортивного клубу у період між конференціями (зборами):

– здійснює керівництво позанавчальною спортивною та фізкультурно-оздоровчою роботою, що здійснюється у навчальному закладі або установі;

– створює комісії та інші робочі органи спортивного клубу за напрямками роботи;

– у встановленому порядку вносить на розгляд державних та громадських органів пропозиції з удосконаленням фізкультурно-масової і спортивної роботи;

– розглядає та затверджує плани роботи спортивного клубу, календарні плани спортивних і оздоровчих заходів;

– затверджує бюджет спортивного клубу, регулює його фінансово-господарську діяльність і приймає рішення про основні фінансово-господарчі операції;

– заслуховує на своїх засіданнях звіти та дає оцінку роботі підрозділів спортивного клубу, спортивних секцій, команд, тренерів та інших співробітників спортивного клубу;

– готує конференції, звіт про свою роботу, здійснює контроль за виконанням рішень конференцій.

Засідання правління спортивного клубу проводяться не менше одного разу на три місяці.

3.5. Голова спортивного клубу:

– здійснює керівництво діяльністю правління спортивного клубу, веде його засідання;

– представляє спортивний клуб на вченій раді навчального закладу, а також у громадських організаціях і перед органами державного управління;

– діє від імені спортивного клубу та звітується перед правлінням;

– здійснює юридичні акти, підписує договори, видає доручення, відкриває в банках розрахункові та інші рахунки;

– видає розпорядження, інструкції та інші акти;

– приймає рішення у пред'явленні від імені спортивного клубу претензій та позовів до юридичних осіб та громадян.

IV. Права та основні напрями діяльності спортивного клубу

4.1. Спортивний клуб:

– проводить спортивно-масові змагання, спартакіади, універсіади, навчально-тренувальні та оздоровчі збори;

– організує, проводить та забезпечує контроль за навчально-тренувальним процесом у спортивних секціях, групах, збірних командах,

клубах за спортивними інтересами, створює необхідні умови для росту майстерності студентів-спортсменів;

- бере безпосередню участь в організації роботи літніх і зимових оздоровчо-спортивних таборів та розподілі путівок до них;

- організує і проводить огляди-конкурси на кращу організацію фізкультурно-оздоровчої та спортивної роботи у підрозділах навчального закладу;

- формує збірні команди з видів спорту навчального закладу, установи та забезпечує їхню участь у спортивних змаганнях;

- присвоює спортивні розряди: перший, другий, третій та юнацькі, суддівські категорії, фізкультурному активу, що прослухав семінари присвоєння звання громадського інструктора (тренера), видає відповідні знаки та посвідчення;

- використовує фінансові асигнування, що передбачені бюджетом навчального закладу, установи та їхніми профспілковими комітетами для здійснення позанавчальної спортивної та фізкультурно-оздоровлювальної роботи;

- безкоштовно користується спортивними спорудами, як тими, що належать навчальному закладу, установі, так і орендованими, у вільний від навчального процесу час;

- забезпечує раціональне та ефективне використання матеріально-технічної бази спортивних споруд у наданий час, інвентаря та обладнання;

- організує роботу баз та пунктів прокату спортивного інвентаря;

- володіє, використовує та розпоряджається майном, що належить спортивному клубу за правом власника;

- будує, набуває, приймає, відчужує та представляє усякого роду рухоме та нерухоме майно;

- вступає у договірні відносини з державними, комерційними, кооперативними, приватними, громадськими організаціями, а також

закордонними партнерами, може здійснювати зовнішньоекономічну діяльність;

- здійснює підбір фізкультурних кадрів;
- заохочує фізкультурно-спортивний актив, окремих тренерів і спортсменів за високі показники розвитку масової фізкультурно-оздоровчої та спортивної роботи, нагороджує їх грамотами, пам'ятними подарунками та грошовими преміями;
- представляє фізкультурників, спортсменів, тренерів-викладачів, громадський актив та інших працівників для присвоєння почесних звань;
- здійснює придбання та видає для користування членами клубу спортивне майно, орендує спортивні споруди;
- здійснює інші дії, що не суперечать законодавству та створюють умови для виконання завдань, які стоять перед спортивними клубами.

V. Члени спортивного клубу, їхні права та обов'язки

5.1. Членом спортивного клубу може бути кожен, хто виявив бажання бути членом клубу, незалежно від їхнього членства в інших спортивних товариствах.

5.2. Члени спортивного клубу мають право:

- брати участь у роботі зборів, конференцій спортивного клубу;
- обирати та бути обраним до керівних органів клубу;
- займатися фізичною культурою і спортом у секціях, командах клубу;
- підвищувати кваліфікацію в обраному напрямі фізкультурно-спортивної та громадської діяльності;
- виступати за свій спортивний клуб у змаганнях;
- користуватися спортивними спорудами та інвентарем навчального закладу, установи і спортивного клубу.

5.3. Члени спортивного клубу зобов'язані:

- брати участь у роботі спортивного клубу, виконувати рішення його керівних органів;

- своєчасно сплачувати членські внески (за рішенням правління);
- вдосконалювати свою фізичну підготовку, вести здоровий спосіб життя;
- берегти майно, інвентар і форму спортивного клубу та навчального закладу, установи;
- регулярно проходити медичний огляд, вести контроль за станом здоров'я, дотримуватися особистої та громадської гігієни.

VI. Майно та фінансова діяльність спортивного клубу

6.1. Спортивний клуб здійснює право володіння, користування та розпорядження майном, що закріплене за ним, та охоплює основні фонди та інші матеріальні цінності і фінансові ресурси відповідно до мети і завдань своєї діяльності та призначення майна.

6.2. Спортивні споруди, які є на балансі навчального закладу, установи, передаються в розпорядження спортивного клубу у вільний від навчальних занять час із правом користування та розпорядження.

6.3. Спортивний клуб працює за кошторисом, що затверджується правлінням клубу.

6.4. Кошти спортивного клубу утворюються з різних джерел:

– коштів, що передбачені бюджетом навчального закладу, установи та профспілкових комітетів навчального закладу, установи, на організацію позанавчальної спортивної та фізкультурно-оздоровчої роботи із студентами, аспірантами та співробітниками, а також коштів, що надаються навчальним закладом, установою для цієї мети;

– індивідуальних членських внесків, розмір яких визначено конференцією спортивного клубу;

– прибутків від проведення платних заходів та інших видів власної діяльності;

– благодійних та спонсорських відрахувань організацій та окремих осіб;

- коштів, що поступають від експлуатації спортивних споруд навчального закладу, установи у позанавчальний час;
- прибутків, що надходять від госпрозрахункових спортивних секцій та груп;
- дотацій від фізкультурно-спортивних організацій;
- прибутків від діяльності об'єднань, кооперативів, творчих та виробничих колективів, що створені при спортивному клубі.

6.5. У спортивному клубі розпорядником кредитів є голова спортивного клубу, а в разі його відсутності – особи, що його заміщують.

6.6. Контроль за фінансово-господарською діяльністю спортивного клубу здійснює ревізійна комісія, яка обирається на загальних зборах (конференції).

VII. Ліквідація спортивного клубу

7.1. Рішення про ліквідацію спортивного клубу приймається загальними зборами (конференцією) спортивного клубу.

В окремих випадках діяльність спортивного клубу може бути припинена за рішенням суду.

1.2. Майно спортивного клубу, який ліквідовано за рішенням загальних зборів (конференції), передається профспілковому комітету навчального закладу, установи або в порядку, встановленому судом.

Асоціація спортивних клубів України

Місія асоціації:

Створення ефективної системи функціонування спортивних клубів задля залучення широких мас населення до заняття фізичною культурою та спортом, та виховання професійних спортсменів, що найкращим чином представлятимуть Україну у світі.

Мета діяльності АСКУ:

- об'єднання та координація зусиль членів Асоціації для захисту своїх законних прав та інтересів;
- удосконалення галузі розвитку молоді та спорту в напрямку діяльності спортивних клубів в Україні до європейських норм і стандартів;
- розвиток спортивних клубів та поширення культури формування, створення та просування спортивних клубів в Україні;
- розвиток співробітництва з міжнародними і національними асоціаціями, федераціями, спілками в галузі спорту;
- визначення стратегії розвитку спорту в Україні, розробка та реалізація разом з органами державної влади Концепції і Програми розвитку спорту в Україні.
- створення ефективної системи функціонування спортивних клубів задля залучення широких мас населення до заняття фізичною культурою та спортом, та виховання професійних спортсменів, що найкращим чином представлятимуть Україну у світі.

Цінності:

Доступність – ми прагнемо, щоб кожна особа, яка має бажання розвивати спорт, мала можливість доступу до бази знань та ефективну

підтримку при зачаткуванні спортивного клубу та проведенні фізкультурно—спортивних заходів

Відкритість та прозорість – Ми прагнемо створювати прозору систему управління спортивними федераціями та спортивними клубами в Україні. Прозоре ведення їх діяльності.

Ефективність – Ми орієнтовані на результат, бо цінуємо час як свій, так і час партнерів та членів асоціації. Ми прагнемо створити ефективну систему виховання професійних х спортсменів, що представлятимуть Україну у світі

Професіоналізм – Ми діємо фахово та постійно підвищуємо наш професіоналізм

Нормативно-правові ініціативи

АСКУ сприяє розвитку і ефективній взаємодії спортивних клубів/спортивних федерацій, їх участі у формуванні і реалізації державної політики у сфері молоді та спорту, та сфері національно-патріотичного виховання, а також активної участі у суспільному житті та розвитку України.

АСКУ дає оцінку, розробляє, узагальнює, проводить обговорення та готує нормативно-правові ініціативи задля створення ефективних та діючих нормативно-правових актів щодо регулювання сфери молоді та спорту України.

В АСКУ задіяно ряд експертів з різних напрямків розвитку (юристи, маркетингологи, фінансисти, фандрайзери тощо), які надають консультації (як офлайн так і онлайн) з приводу створення, організації, удосконалення, трансформація, представлення та просування спортивних клубів та спортивних федерацій.

Хто може бути членом АСКУ ?

Членом Асоціації може бути будь-який суб'єкт господарювання, юридична особа, яка створює (має намір) та/або здійснює свою діяльність у

сфері фізкультурно-спортивних та фізкультурно-оздоровчих послуг відповідно до законодавства України та згодна виконувати обов'язки, що на неї покладає Статут Асоціації.

Адреса <https://ascu.club/>

Додаток В

ЗАТВЕРДЖЕНО

Радою Асоціації

Спортивних Клубів України

Протокол №2 від 30.08.2021р.

ПОЛОЖЕННЯ ПРО ЧЛЕНСТВО АСКУ

1. ЧЛЕНСТВО В АСОЦІАЦІЇ

1.1. Членом Асоціації може бути будь-який суб'єкт господарювання, юридична особа, яка створює (має намір) та/або здійснює свою діяльність у сфері фізкультурно-спортивних та фізкультурно оздоровчих послуг відповідно до законодавства України та згодна виконувати обов'язки, що на неї покладає Статут Асоціації.

1.2. Члени АСОЦІАЦІЇ поділяються на Дійсних та Асоційованих.

1.3. Прийом до АСОЦІАЦІЇ нових Членів здійснюється за рекомендацією двох Дійсних Членів згідно письмової заяви організації - кандидата в Члени зі сплатою вступного внеску. 1.4. Прийом у Дійсні Члени АСОЦІАЦІЇ здійснюється Загальними зборами простою більшістю голосів Членів АСОЦІАЦІЇ, присутніх на відповідних Загальних зборах. Прийом в Асоційовані Члени АСОЦІАЦІЇ здійснюється Радою АСОЦІАЦІЇ із подальшим затвердженням на Загальних зборах простою більшістю голосів.

1.5. Заявник зобов'язаний внести вступний внесок на поточний рахунок АСОЦІАЦІЇ протягом 10 (десяти) банківських днів з моменту подання письмової заяви про прийом в АСОЦІАЦІЮ. У випадку відмови в прийомі в Члени АСОЦІАЦІЇ внесок повертається на поточний рахунок Заявника. 1.6. Порядок сплати Членами вступних, членських та інших внесків визначається відповідним положенням.

1.7. Загальні збори в праві вибирати Почесних Членів АСОЦІАЦІЇ з числа організацій (діячів), що внесли видатний внесок в область розвитку спорту і

фізичної культури. Почесні Члени сприяють АСОЦІАЦІЇ в рішенні найбільш актуальних питань, рекомендують кандидатів у Члени АСОЦІАЦІЇ. 1.8. Добровільний вихід Члена з АСОЦІАЦІЇ здійснюється шляхом подання письмової заяви на ім'я

Президента, за місяць до виходу.

1.9. Члена АСОЦІАЦІЇ може бути примусово виключено з АСОЦІАЦІЇ рішенням Загальних зборів за поданням Ради АСОЦІАЦІЇ при наявності однієї з перерахованих нижче підстав: - невиконання Членом своїх статутних обов'язків, в тому числі порушення Статуту, невиконання рішення Загальних зборів;

- безпідставна затримка у сплаті Внесків більш ніж чотири місяці;

- недотримання Членом стандартів етичної і професійної поведінки, затверджених АСОЦІАЦІЄЮ; - у випадку ліквідації Члена як юридичної особи.

1.10. У разі добровільного виходу або примусового виключення Члена з АСОЦІАЦІЇ майно та кошти (у тому числі внески), передані таким Членом до АСОЦІАЦІЇ, поверненню не підлягають. Член зобов'язаний сплатити усі членські внески до дати свого виходу (примусового припинення членства), включаючи внески поточного року. При цьому, майно, передане таким Членом в безоплатне користування АСОЦІАЦІЇ, підлягає поверненню.

1.11. Зміна назви, організаційно-правової форми або будь-яких інших реквізитів Члена не потребує повторного прийняття цього Члена до АСОЦІАЦІЇ та сплати повторного вступного внеску.

1.12. У разі реорганізації Члена його правонаступник автоматично стає Членом АСОЦІАЦІЇ та набуває всі права та обов'язки реорганізованого Члена. У разі небажання правонаступника бути Членом, він має право вийти з АСОЦІАЦІЇ у встановленому Статутом порядку. 1.13. Факт вступу до АСОЦІАЦІЇ підтверджується свідоцтвом про членство.

1.14. Відмова у прийнятті в члени АСОЦІАЦІЇ не вимагає обґрунтування.

1.15. Члени АСОЦІАЦІЇ (юридичні особи) приймають участь у роботі АСОЦІАЦІЇ та в управлінні Асоціацією через своїх повноважних представників (фізичних осіб) у порядку, встановленому Статутом АСОЦІАЦІЇ та цим Положенням.

2. Права та обов'язки Членів АСОЦІАЦІЇ.

2.1. Дійсні Члени АСОЦІАЦІЇ мають право:

2.1.1. брати участь в управлінні справами АСОЦІАЦІЇ через свого представника шляхом участі в Загальних зборах;

2.1.2. голосувати при прийнятті рішень на Загальних зборах та методом опитування;

2.1.3. у будь-який час замінити свого представника на Загальних зборах, повідомивши АСОЦІАЦІЮ до початку Загальних зборів за 3 (три) дні;

2.1.4. передавати свої повноваження на Загальних зборах іншому Члену чи його представнику;

2.1.5. вимагати розгляду на Загальних зборах будь-яких питань, що стосуються діяльності АСОЦІАЦІЇ;

2.1.6. обирати та бути обраними в органи управління АСОЦІАЦІЇ;

2.1.7. вимагати надання протоколів Загальних зборів та одержувати з них посвідчені витяги;

2.1.8. одержувати повну інформацію про діяльність АСОЦІАЦІЇ, в тому числі знайомитись з даними бухгалтерського обліку, звітності та іншої документації;

2.1.9. користуватись всіма видами методичної та іншої допомоги, яку може надати АСОЦІАЦІЯ;

2.1.10. публікувати свої наукові праці у виданнях АСОЦІАЦІЇ;

2.1.11. одержувати від АСОЦІАЦІЇ допомогу щодо захисту своїх законних прав та інтересів;

2.1.12. брати участь у заходах, які проводить АСОЦІАЦІЯ;

2.1.13. вийти з АСОЦІАЦІЇ в порядку та на умовах, передбачених Статутом;

2.1.14. встановлювати розмір та призначення цільового членського внеску;

2.1.15. передавати АСОЦІАЦІЇ майно у безоплатне користування.

2.1.16. одержувати підтримку Асоціації під час розгляду спірних питань в органах державної влади та управління для захисту своїх законних інтересів;

2.1.17. Члени можуть мати також інші права, передбачені чинним законодавством України, а також рішеннями Загальних зборів.

2.2. Асоційовані Члени АСОЦІАЦІЇ мають права передбачені п. 2.1. цього Положення, за винятком п.п. 2.1.2. та 2.1.6. Положення про членство в АСОЦІАЦІЇ.

2.3. Всі Члени АСОЦІАЦІЇ зобов'язані:

2.3.1. всіляко сприяти АСОЦІАЦІЇ в її діяльності;

2.3.2. дотримуватись вимог Статуту АСОЦІАЦІЇ, цього Положення, інших внутрішніх документів АСОЦІАЦІЇ та виконувати рішення виборних органів АСОЦІАЦІЇ, прийнятих в рамках їх статутної діяльності;

2.3.3. своєчасно сплачувати вступні, членські і цільові внески у встановленому порядку;

2.3.4. вживати всі необхідні заходи для збереження конфіденційності інформації, що одержується від АСОЦІАЦІЇ;

2.3.5. нести інші обов'язки, передбачені чинним законодавством України, Статутом та внутрішніми документами АСОЦІАЦІЇ;

2.3.6. брати участь в заходах, що проводяться за рішенням керівних органів АСОЦІАЦІЇ;

2.3.7. вносити щорічні внески до фондів АСОЦІАЦІЇ відповідно до затвердженого порядку сплати;

2.3.8. не заподіювати АСОЦІАЦІЇ або її Членам своїми діями або бездіяльністю збитки як матеріальні, так і моральні.

2.3.9. дбати про добре ім'я АСОЦІАЦІЇ.

2.3.10. підвищувати престиж розвитку спортивних клубів;

2.4. Члени АСОЦІАЦІЇ несуть відповідальність за невиконання або неналежне виконання прийнятих на себе зобов'язань в порядку, встановленому чинним законодавством та цим Статутом АСОЦІАЦІЇ та цим Положенням.

Електронне навчальне видання

Олександр Логвиненко

**ДІЯЛЬНІСТЬ ФІЗКУЛЬТУРНО-ОЗДОРОВЧИХ І
СПОРТИВНИХ КЛУБІВ**

Дрогобицький державний педагогічний університет
імені Івана Франка

Редактор

Ірина Невмержицька

Технічний редактор

Ірина Артимко

Здано до набору 30.08.2024 р. Формат 60x90/16. Гарнітура Times.
Ум. друк. арк. 6.25. Зам. 81.

Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка.
(Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру
видавців, виготівників та розповсюджувачів видавничої продукції ДК № 5140 від
01.07.2016 р.). 82100, Дрогобич, вул. Івана Франка, 24, к. 203